220196

Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

16 январь, сешанба, 1996 йил

Сотувда эркин нархда. № 11 (1264)

АЗАЛИЙ ҚАРДОШ ЮРТ

Бугун Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Туркманистонга ташриф буюради

Туркманистонни гоҳо саҳролар ва воҳалар ўлкаси, деб атайдилар. Бу сифатлаш Туркманистонга нисбатан бежиз ишлатилмаган.

Зеро, юрт ҳудудининг қарийб 80 фоизи саҳролардан иборат. Мамлакатнинг жанубида унча баланд бўлмаган тоғлар мавжуд. Қарийб 4 миллион нафарни ташкил этадиган мамлакат аҳолиси, асосан, Туркманистоннинг Амударё, Мурғоб, Тежен, Атрек дарёлари ва Қорақум канали бўйларида истиқомат қилади. Аҳоли зичлиги мамлакат ҳудудининг бир квадрат километрига қарийб 9 киши тўғри келади.

Туркманистон 1991 йилнинг 27 октябрь куни миллий мустақиллигини эълон қилди. Истиқлолга эришган янги мустақил давлатлар қатори у ҳам ўз иқтисодиётини бозор муносабатларига кўчириш йўлини тутди. Мамлакат парламенти — Халқ Маслаҳати 1992 йилнинг декабрь ойида қабул қилган «Фаровонликнинг ўн йили» дастурида бозор муносабатларига ўтишнинг асосий йўналишлари белгилаб берилган.

Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги ҳамда Ўзбекистон, Қозоғистон ва Қирғизистон аъзо бўлган ягона иқтисодий макон доирасидаги иқтисодий интеграция жараёнига Туркманистоннинг муносабатида ўзига хос ёндошув намоён бўлмоқда. Мамлакат парламенти яқинда Туркманистонни нейтрал давлат деб эълон қилди.

Маълумки, Ўзбекистон ва Туркманистон халқларининг азалий қон-қардошлик алоқалари минглаб йиллик тарихга эга. Анъаналар, тил, маданият, дин ва дил бирлиги узоқ мозийдан буён икки халқ ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик алоқаларига мустаҳкам пойдевор яратган. Ўзбекистон ва Туркманистоннинг истиқлол давридаги янгича муносабатлари ҳуқуқий асоси 1991 йилда Ашхабодда имзоланган дўстлик ва ҳамкорлик ҳақидаги шартномада ҳамда 1992—1995 йилларда иқтисодий ва маданий ҳамкорлик тўғрисидаги битимда ўз аксини топган. Бундан ташқари 1991-1995 йилларда Тошкентда ва Ашгабатда савдо-иқтисодий ҳамкорлик, транспорт ва алоқа соҳасидаги ўзаро муносабатларнинг асосий тамойиллари, божхона, банк, электр ва почта алоқаси, сайёҳлик, маданият соҳаларида ўзаро ҳамкорлик қилиш тўғрисида талай ҳужжатлар имзоланган.

Ўзбекистон билан Туркманистон ўртасидаги савдо-иқтисодий алоқалар тадрижига кўз ташлайдиган бўлсак, қуйидаги рақамлар намоён бўлади. 1995 йилнинг ўн ойида икки мамлакат ўртасидаги товар айирбошлаш ҳажми 232,5 миллион АҚШ долларини ташкил этди. Бу кўрсаткичнинг 136,6 миллион доллари экспорт, 95,9 миллион доллари импорт маҳсулотларидан иборат. Ўзбекистондан Туркманистонга 30 турдаги маҳсулот экспорт қилинди ва айни пайтда Туркманистондан ҳам мамлакатимизга қарийб шунча номдаги маҳсулот келтирилмоқда.

Мамлакатларимизнинг ёнма-ён жойлашгани, ҳар икки давлат ҳам бой табиий, инсоний, интеллектуал заҳираларга эгалиги, қолаверса, азалий қардошлик ўзаро муносабатларни янги поғонага кўтаришни, мавжуд имкониятлардан тўлароқ фойдаланишни тақозо этмоқда. Шу боис Президент Ислом Каримовнинг 16 январда Туркманистонга сафари бу борада муҳим қадам бўлиши кутилмоқда.

Амирқул КАРИМ.
(ЎзА).

ДЎСТЛИГИМИЗ МУСТАҲКАМЛАНМОҚДА

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг Туркманистонга ташрифи арафасида мухбиримиз Бухоро вилоятидаги туркман миллий-маданий маркази раиси, тарих фанлари доктори М. Мустафоев билан учрашди.

— Бундан уч йил муқаддам вилоятимизда туркман миллий-маданий маркази тузилди,— дейди М. Мустафоев. — Биз — Бухоро вилоятида яшаётган туркман миллатига мансуб аҳоли миллатимизга нисбатан бундай эътиборни Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов, республика ҳукуматининг ғамхўрлиги сифатида қабул қилдик.

Марказимиз олдида турган асосий вазифа — ўзбек ва туркман халқлари ўртасидаги тарихан шаклланган дўстлик ришталарини янада мустаҳкамлашдан иборатдир. Зеро, бизнинг ўтмишимиз, тарихимиз ва келажагимиз бир.

Икки халқ ўртасидаги узоқ тарихга эга маданий, иқтисодий алоқалар ҳар икки республика истиқлолга эришгандан сўнг янада кенгайди.

Республикамиз Президенти Ислом Каримовнинг Туркманистон Президенти Сапармурод Ниёзов билан бўлажак учрашувини биз зўр қувонч ҳамда мамнуният билан кутяпмиз.

Марказимиз ўз атрофига 14 минг нафардан зиёд туркман миллатига мансуб аҳолини бирлаштирган. Урф-одатларимиз, тилимиз, миллий анъаналаримизни асраб-авайлаш ва ривожлантириш мақсадида бир қатор тадбирларни ўтказдик ва ўтказмоқдамиз. Наврўз, Мустақиллик байрамлари, Конституция куни тантаналарида фаол иштирок этдик. Шуниси қувончлики, бундай шодиёналарни Туркманистондан ташриф буюрган дўстларимиз, миллатдошларимиз билан тенг баҳам кўряпмиз. Ўтган Наврўз байрамида вилоятимизга Туркманистондан кўплаб дўстларимиз ташриф буюрди. Қоровулбозор туманидаги «Дўстлик», Бухоро туманидаги «Янги турмуш» жамоа хўжаликларида улар билан учрашувлар ўтказилди. Туркманистонлик ва ўзбекистонлик санъаткорлар ижросида куй-қўшиқлар ижро этилди.

Ўз навбатида биз, Бухорода яшаётган туркманлар ҳам Туркманистонда ўтаётган тантаналар, хусусан, мустақиллик байрамида қатнашиб, қон-қардошларимизга дил истакларимизни баён этиб келяпмиз. Бу ҳамкорлик янги босқичга кўтарилмоқда. Буни мен ишлаётган Бухоро озиқ-овқат ва енгил саноат технологияси институтига ҳар йили қирқ нафар туркманистонлик талаба ўқишга кириб, таълим олаётганидан ҳам билса бўлади.

Туркманистон раҳбари С. Ниёзов янги йил арафасида Туркманистон телевидениеси орқали чиқишида давлатлараро муносабатлар хусусида тўхталиб, Ўзбекистон номини алоҳида ҳурмат билан тилга олди. У Ўзбекистон билан иқтисодий алоқалар ҳамда дўстлик ришталарини мустаҳкамламай туриб, Туркманистон келажагини тасаввур этиш қийин, деган фикрни билдирди.

Бухорода яшаётган туркманлар ҳам ўзбеклар ва бошқа миллат вакиллари билан бирга елкама-елка туриб, меҳнат қилаётир. Туркман миллий-маданий маркази эса ана шу дўстлик ришталарини янада мустаҳкамлаш учун ҳаракат қилмоқда.

Илҳом САФАР,
(ЎзА).

Наманган вилоятидаги нефть маҳсулотлари таъминоти корхонасининг «Терғани» тикувчилик цехи жамоасида 50 нафар қиз-жувон меҳнат қилмоқда. Бу ерда нефть маҳсулотлари таъминоти корхонаси шохобчаларида ишловчилар учун иш кийимлари, турли уст-бошлар тикилмоқда. Корхонанинг ўз фирма дўкони мавжуд.

Суратда: корхонанинг илғор тикувчиси Шаҳзода Маҳкамова.

Тоҳиржон Ҳамроқул тасвирга олган.

1996 йил — Амир Темур йили

ҚУТЛУҒ САНАНИ МУНОСИБ КУТИБ ОЛАЙЛИК

Вазирлар Маҳкамасида 13 январь куни буюк соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 660 йиллигига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш ташкилий қўмитасининг навбатдаги йиғилиши бўлди.

Уни республика Бош вазирининг биринчи ўринбосари, мазкур қўмита раиси И. Жўрабеков бошқарди. Йиғилишда тегишли вазирликлар, қўмиталар, идора ва ташкилотлар, ҳокимликлар раҳбарлари қатнашди.

Йиғилишда юбилей муносабати билан тарихий обидаларни таъмирлаш бўйича амалга оширилаётган ишларнинг бориши, Тошкент шаҳрида «Темурийлар тарихи» давлат музейини барпо этиш, буюк соҳибқирон ҳақида бадиий фильм яратиш, халқаро илмий анжуманларга, шунингдек, ЮНЕСКОнинг Париждаги қароргоҳида бўладиган «Темурийлар даврида илм-фан, маориф ва маданият равнақи» мавзуидаги ҳафталикка тайёргарлик кўриш, Амир Темур фаолиятига доир илмий, оммабоп ва бадиий асарларни нашр этиш ҳамда «Темурийлар даври маданияти ва санъати» мавзуида халқаро туристик маршрутлар очиш юзасидан белгиланган тадбирларнинг бажарилиши билан боғлиқ масалалар муҳокама этилди.

Ёркин ҳаёти ва фаолияти билан инсоният тарихида ўчмас из қолдирган улуғ бобокалонимиз таваллудининг 660 йиллиги бу йил бутун дунёда кенг нишонланади. Шубҳасиз, Ватанимизда ўтказиладиган тантаналарга жаҳоннинг кўплаб мамлакатларидан меҳмонлар, олим ва мутахассислар ташриф буюради. Ушбу буюк санани муносиб кутиб олиш учун республикамизда кенг миқёсдаги ишлар амалга оширилмоқда. Хусусан, Самарқанд шаҳрида тўққизта, Шаҳрисабзда саккизта ҳамда Қарши шаҳрида тўртта тарихий обида ва ёдгорликларда таъмирлаш тадбирлари олиб борилмоқда. Шунингдек, пойтахтимизда кўплаб қурилиш, ободонлаштириш ишлари давом эттирилмоқда. Олим ва мутахассисларнинг бир қанча асарлари чоп этилди ва яна бир нечта янги асарлар, қадимий қўлёзмалар нашрдан чиқмоқда. Ҳазрат соҳибқирон тўғрисида бадиий фильм яратиш устидаги ишлар ҳам давом этмоқда. «Ўзбектуризм» миллий компанияси Амир Темур ва темурийлар даврига доир янги маршрутлар лойиҳасини ишлаб чиқди.

Юбилей тантаналари истиқлолга эришган соҳибқирон Ватани — Ўзбекистонимизни жаҳонга яна бир карра намойиш этадиган муҳим тадбир бўлади. Йиғилишда, ана шулардан келиб чиққан ҳолда, Амир Темур тўйини ўтказишга катта масъулият билан ёндошиш лозимлиги алоҳида таъкидланди.

Кескин танқид руҳида ўтган мазкур йиғилишда Вазирлар Маҳкамасининг Амир Темур таваллудининг 660 йиллигини нишонлаш тўғрисидаги қарорини бажариш борасида талай ишлар қилинганига қарамай, бир қанча қурилишлар, қутлуғ қадамжо ва тарихий обидаларни таъмирлаш ва қайта таъмирлаш ишлари суръати талаб даражасида эмаслиги, бу борадаги ишларни янада жадаллаштириш ҳамда мавжуд камчилик ва нуқсонларни зудлик билан бартараф этиш лозимлиги яна бир бор уқтирилди. Муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли вазирлик, ҳокимлик, идора ва ташкилотлар раҳбарларига аниқ кўрсатмалар берилди.

Йиғилишда Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Х. Жўраев, Бош вазир ўринбосарлари Р. Юнусов, С. Саидқосимов, Тошкент шаҳар ҳокими К. Тўлаганов қатнашди.

(ЎзА).

ВАТАН ҲИМОЯЧИЛАРИ КУНИГА БАҒИШЛАНДИ

Мустақил Ўзбекистонимиз, унинг меҳнаткаш халқи ўз Қуролли Кучлари ташкил этилганлигининг тўрт йиллиги — Ватан ҳимоячилари кунини кенг нишонлади.

14 январь куни пойтахтдаги Марказий зобитлар уйи ҳар қачонгидан ҳам гавжум бўлди. Шу куни ана шу муҳташам бинога мамлакат Қуролли Кучларининг вакиллари, вазирлик ва идоралар, ташкилотларнинг раҳбарлари, жамоатчилик вакиллари ва меҳмонлар ташриф буюрдилар. Бу ерда Ватан ҳимоячилари кунига бағишланган тантанали йиғилиш бўлди. Уни Тошкент шаҳар ҳокими К. Тўлаганов очди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Ватан ҳимоячиларига йўллаган табригини Президентнинг давлат маслаҳатчиси Б. Ғуломов ўқиб эшиттирди.

Ўзбекистон Республикаси мудофаа вазири, генерал-полковник Р. Аҳмедов қутлуғ сана тўғрисида маъруза қилди.

Йиғилишда Ватан ҳимоячилари куни ажойиб ва унутилмас вақтда — Ўзбекистоннинг сиёсий-ижтимоий ва иқтисодий ҳаётида муҳим ўзгаришлар рўй бераётган, ёш мустақил давлатимизнинг жаҳондаги обрў-эътибори, нуфузи, мудофаа қуввати ортиб бораётган шароитда байрам қилинаётгани таъкидланди. Ўзбекистон Президенти — Республика Қуролли Кучларининг Олий бош қўмондони Ислом Каримов элюрт тинчлиги ва барқарорлиги посбонлари, давлатимизнинг куч ва қудрат соҳиблари бўлмиш Ватан ҳимоячиларига, уларнинг жанговарлик қобилиятини янада ошириш, мамлакатнинг мудофаа қудратини тобора кучайтиришга алоҳида аҳамият бераётгани қайд этилди.

Мамлакатимизда Ватан ҳимоячилари ҳамиша эъзозда. Ўзбекистон Қуролли Кучлари республикамизнинг давлат суверенитетини ва ҳудудий яхлитлигини, аҳолининг тинч ҳаёти ва хавфсизлигини ҳимоя қилиш учун ташкил этилган бўлиб, уларнинг бугунги салоҳияти ва истиқболи, ҳарбий қурилиш соҳасида тўплаган муайян тажрибаси мамлакат мудофааси ишончли қўлларда эканлигидан далолат беради.

Маълумки, республиканинг мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаш ва миллий хавфсизлигини таъминлаш ишида эришган муваффақиятлари учун Мудофаа вазирлиги ҳарбий хизматчиларидан ва Миллий хавфсизлик хизмати ходимларидан бир гуруҳи Президент фармонига мувофиқ «Жасорат» медали ва Ўзбекистон Республикасининг фахрий ёрлиғи билан тақдирланган эди. Йиғилишда ҳарбий хизматчилардан бир гуруҳига ана шу мукофотлар топширилди.

Мукофотланганлар номидан сўзга чиққан батальон штаби бошлиғи — командир ўринбосари А. Комилов Ватан ҳимоячиларига кўрсатилаётган доимий ғамхўрлик учун миннатдорлик изҳор этди ва ота-боболаримиз жанговар анъаналарини бундан буён ҳам давом эттириб, она-Ватанимиз — Ўзбекистоннинг тинчлиги ва осойишталигини таъминлаш учун бутун куч ва билимимизни сафарбар этамиз, деб йиғилганларни ишонтирди.

Тантанали йиғилиш Ўзбекистон санъат усталари концерти билан якунланди.

(ЎзА).

ЯНГИЛИКЛАР * ФАКТЛАР * ВОҚЕАЛАР

ЎЗБЕКИСТОН: ИСТИҚЛОЛ ОДИМЛАРИ

"Халқ сўзи" ва ЎзА мухбирлари хабар қиладилар

ПРЕЗИДЕНТ СТИПЕНДИАТЛАРИ

Ўзбекистон Давлат Фан ва техника қўмитасида мамлакат Президенти 1993 йилда аспирантлар учун таъсис этган давлат стипендиялари олиш ҳуқуқини берадиган гувоҳномаларни топшириш маросими бўлди.

Бундай стипендияни ҳар йили ўтказиладиган танловнинг зарур талабларини бажарган ҳамда мамлакат учун устувор бўлган мустақиллик сиёсати ва бозор иқтисодиёти, қишлоқ хўжалиги, энергетика, ресурслар ва саноат, соғлиқни сақлаш ва экология, ахборот технологияси ва бошқарув йўналишларида ишлаётган ҳар қандай аспирант олиши мумкин. Танлов ғолиблари диссертацияни ёқлагандан сўнг уч йил давомида хорижий давлатларнинг илмий марказларида тадқиқотларни давом эттириш имкониятига эга бўлади.

— Илмий салоҳият — мамлакат тараққиётини белгилаб берадиган куч, — деди маросимни очиш чоғида Давлат Фан ва техника қўмитасининг раиси академик Пўлат Ҳабибуллаев. — Илмий салоҳиятни мустаҳкамлаш тўғрисида ғамхўрлик қилиш ҳозир ёшлар зиммасига тушмоқда. Афсуски, сўнгги пайтда уларнинг фаоллиги пасайди. Шу сабабли давлат ёш олимларни рағбатлантириб, келгусида улардан жаҳонга миллий фанимизни муносиб равишда намойиш қила оладиган жиддий илмий асарларни кутмоқда.

САНЪАТКОРНИ ХОТИРЛАБ

Ўзбекистон халқ артисти, Ҳамза номидаги республика давлат мукофоти совриндори Ҳамза Умаровнинг номи кино мухлисларига яхши таниш.

У баракали ижод қилиб, элликдан ортиқ ранг-баранг образлар яратди.

Республика киночилар уюшмаси Ҳамза Умаров таваллудининг 70 йиллигига бағишланган хотира кечаси ўтказди. Унда сўзга чиққанлар актёрнинг мамлакатимиз кино ва дубляж санъати ривожига қўшган ҳиссаси ҳақида гапирдилар.

КУНИГА 110 ТОННА ШОЛИ

Чимбой гуруч заводида йилнинг дастлабки кунлариданоқ ҳар кеча кундузда 110 тонна шоли қайта ишланиб, 50 тонна омухта ем тайёрлана бошлади.

Бу ўтган йилнинг шу давридагига қараганда бир ярим баравар кўпдир. Корхона очиқ турдаги ҳиссадорлик жамиятига айлантирилгани муваффақият гарови бўлди. Даромад ҳам шунга яраша ортмоқда.

ИТАЛЬЯНЧА УСУЛДА

Хатирчи туманидаги «Лангар» очиқ турдаги ҳиссадорлик жамияти Италиянинг «Педрини» ҳамда Финляндиянинг «Тамрок» фирмалари билан ҳамкорлик қила бошлади.

Келгусида Лангар кони мармари финляндияликлар технологияси асосида портлатишсиз қазиб олинади. Унга италияликлар усулида пардоз берилади.

ЧИМҚЎРҒОНДАН ТОРТИЛАЁТГАН ҚУВУР

Ғузор туманидаги Йўлдош Охунбобоев номли жамоа ширкат хўжалиги кўп тармоқли. Ана шу хўжаликнинг пахтакору чорвадорларини кўп йиллардан бери бир муаммо — сув танқислиги қийнаб келарди. Яқинда Чимқўрғон сув омборидан то хўжаликкача бўлган масофага қувур ётқизиш ишлари бошлаб юборилди.

СУРАТДА: пайвандловчи Сайфулла Нормуродов.

ЗАМОНАВИЙ ТЕХНИКА ИШНИ ОСОНЛАШТИРАДИ

Термиз шаҳрида вилоят Халқ банкининг замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозланган янги биноси фойдаланишга топширилди.

Бу ерда барча ишлар компьютер ёрдамида амалга оширилади. Бу эса иш жараёнини тезлаштиради. Халқ банки ташкил этилгандан буён хизмат турлари кўпайди. Ҳозирги вақтда вилоятда унинг 181 шохобчаси аҳолига хизмат кўрсатмоқда.

ЯНГИЛИКЛАР * ФАКТЛАР * ВОҚЕАЛАР

ХАБАРЛАР ОҚИМИДАН

БОҒЧА ТАДБИРКОРЛАРИ

Ғаллаорол туманидаги «Дўстлик» болалар боғчаси жамоаси «ўзини ўзи таъминлаш» дастури доирасида ажойиб тадбиркорликка қўл урди.

Ҳар бир ходима дастлаб уйидан икки килограммдан жун олиб келиб, шу ерда йигириб ип тайёрладилар. Кейин эса шолча тўқий бошладилар. Ҳадемай ишбилармонлар давраси кенгайиб, цехга айланди. Боғча опаларнинг мақсади биринчи навбатда ўн иккита гуруҳ тарбияланаётган хоналарга миллий безакли гиламлар тўқиб тўшашдан иборат. Эҳтиёждан ортган маҳсулот эса бозорда сотилади. Шунингдек, боғчада пойабзал устахонаси, сартарошхона очилди. Энди, ота-оналар оёқ кийимларини тузатиш учун ана шу боғчага мурожаат қиляптилар.

Боғча ҳовлисидаги иссиқхонада эса кичкинтойлар дастурхонига қиш резаворлари тайёрланяпти.

Ҳ. НАБИРАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

БАНДЛИК ХИЗМАТИ ЁРДАМИДА

Ислоҳотлар туфайли мамлакатимиз меҳнат бозорида баъзи касбларга бўлган талаблар ортиб, айримларига эса эҳтиёж камайиб бормоқда.

Ана шундай пайтларда, табиийки, кўпчилик «бозори чаққон» бўлган касбларни тез ва пухта эгаллаб олишга эҳтиёж сезишади. Бундай пайтда бандлик хизмати томонидан ташкил қилинган қисқа муддатли ўқув босқичлари уларга қўл келмоқда.

Ўтган йили Қорақалпоғистон Республикасида бандлик хизмати ташкил қилган ўқув босқичларини қарийб 600 нафар киши тамомлаб чиқди. Улар эгаллаган ихтисосликлар орасида тикувчи, тўқувчи, сартарош, безакчи-рассом каби 21 хил мутахассислар мавжуддир.

Ҳ. АБДУСОДИҚ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЧЎПОНЛАРГА ҒАМХЎРЛИК

Пешку туманидаги «Жонгелди» ва Ромитан туманидаги «Қизил ровот» қоракўлчилик жамоа хўжаликлари чўпонлари қиш-қировли кунларда олис Қизилқум яйловларида қўй боқмоқда.

Уларнинг кўнгилдагидек яшаши ва меҳнат қилиши учун зарур маданий-маиший шароит яратилган. Куни кеча «Соғлом авлод учун» жамғармаси Бухоро вилоят бўлими ташкил этган автокарвон чўпонлар ҳузурига етиб келди. Бу гал уларнинг оилалари учун АҚШнинг «Сальвадор» меҳр-мурувват корпуси юборган дори-дармон ва озиқ-овқат маҳсулотлари келтирилди.

ТУҒМА ХАСТАЛИК ҲАМ ДАВОЛАНАЯПТИ

Хева туманидаги Шомакўли қишлоғида фаолият кўрсатаётган вилоят кўз касалликлари шифохонасида туғма кўзи ногиронларни жарроҳлик йўли билан даволашга киришилди.

Бу ишга тиббиёт фанлари номзоди Рустам Иброҳимов бошлиқ малакали врачлар бош-қош бўлмоқда.

(ЎзА).

ҚОНУНИЙЛИК – ҲУҚУҚИЙ ДАВЛАТНИНГ НЕГИЗИ

1995 йилни якунлаш арафасида ўтган Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг IV сессияси, давлатчилик ва қонунчилик соҳасида муҳим масалаларни ҳал қилиб ижтимоий ҳаётнинг изчил ривожланишига ўз ҳиссасини қўшди.

Ўзбекистон Республикаси мустақиллиги даврида қўлга киритилган ютуқлар республикада бозор иқтисодиётига асосланган демократик жамият қуришнинг аниқ ва асосли дастури мавжудлиги натижаси эканлигига шубҳа йўқ.

Сессияда республика раҳбари ўз нутқида босиб ўтилган йўлга холисона баҳо берди ва келажак вазифаларни ойдинлаштирди.

«1995 йил:

— иқтисодий-сиёсий ислоҳотларнинг пойдеворини яратиш;

— биринчи маротаба кўппартиявийлик асосида ўтказилган парламент сайловлари;

— жойларда маҳаллий ўзўзини бошқариш органларидан тортиб, вакиллик, ижроия, суд органларигача бўлган идора тизимларини барпо этиш;

— барча сиёсий ва жамоатчилик ҳаракатлари ва партиялар ҳамда республика аҳолисининг жамики қатламларидан вакиллик бўлган республика парламенти — Олий Мажлисни шакллантириш йили бўлди» — деб ўтган йилда қилинган ишларнинг энг муҳимлари қайд қилинди.

Ўтиш даврида, қўлга киритилган ютуқларнинг асосий сабаби бир томондан, мамлакатда сиёсий барқарорликнинг таъминланганлиги, иккинчи томондан Ўзбекистон ҳеч қаердан бирор-бир кўчирма, андоза олмай, ўз йўлини танлаганлиги аниқ бўлиб қолди. Бунда жаҳон мамлакатларининг тажрибаси, миллий давлатчилик анъаналаримиз чуқур ўрганилиб, уларнинг энг маъқул жойлари ҳаётга тадбиқ қилинди.

Ҳар қандай қурилманинг мустаҳкам бўлишида асосий омил — қурилманинг пойдеворини мустаҳкам ва бардошли бўлиши ҳисобланади. Бош мақсадимиз — бозор иқтисодиётига асосланган демократик ҳуқуқий давлат қуриш экан, унинг пойдевори — қонундир. Шунинг учун мустақилликнинг дастлабки кунларидан то ҳозиргача турли соҳаларга тааллуқли қонунларни ишлаб чиқиш ва қабул қилишга катта эътибор берилмоқда.

Ўзбекистон мутахассислари томонидан, халқнинг иштирокида яратилган ва ишлаб турган: Конституция, Олий Мажлис тўғрисида, Сайлов тўғрисидаги, Маҳаллий давлат ҳокимияти тўғрисида, Фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари тўғрисида, Судлар тўғрисида, Конституциявий суд тўғрисида ва бошқа қонунлар ҳуқуқий давлат ва унинг фаолиятини таъминловчи ҳуқуқий асосдир. Бу қонунлар халқимизнинг хоҳиш-иродасини ифодалайди ва манфаатларига мос тушади.

Лекин белгиланган эзгу мақсадимизга етишиш учун фақат мустаҳкам пойдеворни яратиш, яъни яхши қонунларни қабул қилишнинг ўзи кифоя эмас. Мақсадга, белгиланган суръатларда етиш учун амалдаги қонунларни бажарилиши катта аҳамиятга эгадир. Агар қонунлар ижро этилмаса, уларга менсимай қаралса оддий қоғоздан фарқи бўлмайди. Бу жаҳон амалиётида исботланган. Қонун ҳуқуқий давлатнинг пойдевори бўлса, қонунийлик — ҳуқуқий давлатнинг асосий тамойили, шартидир. Шунинг учун ҳам Ўзбекистон Республикаси Президенти ўзининг асарларида, нутқларида қонунийлик масаласига, қонунларнинг ижросига жуда катта эътибор беради ва бу масаланинг муҳимлигини таъкидлашдан чарчамайди.

Бу ўзбек халқининг бахтидир. Чунки қонунларни менсимайдиган, ўзини ҳужжат ва ҳаракатлари билан қонунларни бузадиган давлат раҳбарлари ҳам йўқ эмас.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг тўртинчи сессиясида ҳам қонунийлик, ҳуқуқий-тартибот масалалари амалга ошириладиган устивор масалалар қаторига қўшилди. Чунки қонунларни бузиш, уни ижро этмаслик, қонунларни турли йўллар билан айланиб ўтишга уриниш давлатни обрўсизлантиради, тараққиётга тўсқинлик қилади ва ниҳоят Президент таъкидлаганидек халқнинг давлатдан юз ўгиришига сабаб бўлади.

Ҳуқуқий давлат қуришдан кўзланган мақсад, шу мамлакатда яшаётган ҳар бир инсоннинг — фуқаронинг ўзини шахс сифатида ҳис қилиши учун имконият яратишдир. Ҳар бир шахс ўзининг фикрини шу мамлакатда эътиборга олинишига, уни фикри маълум масалаларни ҳал қилиши мумкинлигига ишонч ҳосил қилиши ҳуқуқий давлат яратадиган имкониятдир.

Амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар, демократик жараёнларни янада чуқурлаштиришга йўл очиб бериши сессияда алоҳида таъкидланди.

Ўзбекистонда қисқа даврда қўлга киритилган ютуқлар билан бирга ҳозирча ҳал қилинмаган, ёки ҳал қилиш қийин кечаётган масалалар ҳам мавжуд бўлиб, булар қаторига қонунларни бажарилиши масаласини кўрсатиш мумкин. Бу республика Президентининг ҳам ташвишлантираётган масаласидир. Шунинг учун Олий Мажлиснинг IV сессиясида у «Фуқаролари қонунни писанд қилмайдиган давлат ҳуқуқий давлат бўла олмайди» — деб таъкидлаб ўтди.

Қонунларни фуқаролар томонидан бажариш масаланинг бир томони бўлса, масаланинг иккинчи муҳим томони, қонун ва қоидаларни бажарилишини таъминлаш вазифаси юкланган кишиларнинг ўзларини қонунларга муносабатидир. Бу масалага халқ депутатлари Самарқанд ва Қашқадарё вилоятлари сессияларида ҳам алоҳида эътибор берилди. У ердаги қонун бузилишлар, ҳуқуқ-тартибот соҳасидаги камчиликлар рўйрост очиб ташланди.

Қонунларни давлат фуқаролари бажармаса бу ёмон ҳол, лекин қонунларни мансабдор шахслар, айниқса, қонунларни бажарилишини таъминлайдиган, назорат қиладиганлар бажармаса бу жамият учун фожиадир. Шунинг учун бу масалага доимий равишда алоҳида эътибор берилиши керак.

Президент таъкидлаганидек, мансабдорлар томонидан қонунларнинг бузилиши қонунларни обрўсизлантиради, жамиятнинг маънавий асосларига путур етказади, жамият заҳарланиб, давлат томирлари чирийди. Натижада, бундай давлат узоқ яшай олмайди. Узоққа бормай буни собиқ Иттифоқ мисолида кўриш мумкин. Совет тузимида қонунларни мансабдор шахслар томонидан бузилиши оддий ҳолга айланган эди. У даврда қонун эмас, партия органларининг кўрсатмалари устун турар эди. Партия органлари раҳбарлари эса умуман қонунни бажариши шарт эмас эди. Қонунларни бузганда ҳам жавобгарликка тортилмас эди.

Энди ҳуқуқий, демократик давлат қуриш мақсадимиз бор экан, бундай ҳолларга мутлақо йўл қўйиб бўлмайди. Қонун муқаддас нарсага айлангандагина мақсадга эришиш мумкин. Бунинг учун давлат хизматчилари ҳуқуқий мақомини тартибга солувчи махсус қонун ҳозирги кунда зарур бўлиб қолганлиги равшан бўлиб қолди. Бу масала Президент томонидан Олий Мажлиснинг биринчи мажлисида ҳам кўтарилган эди. Олий мажлиснинг тўртинчи сессиясидаги давлат хизмати ва давлат хизматчилари тўғрисида қонун қабул қилиш масаласини қўйилиши тегишли муаммонинг ҳал қилишининг мантиқий давомидир.

Бундай қонун давлат хизматчиларининг мавқеини аниқ белгилаб, уларнинг вазифалари, ҳуқуқлари, шунингдек, бурчларини қатъий кўрсатиши зарур. Қонун қандай ҳолларда хизматчилар рағбатлантирилиши, қандай ҳолларда жазоланиши, лавозимидан озод қилиниши ҳолларини ҳам аниқ кўрсатиши керак. Шунда хизматчиларга, улар қайси поғонага мансуб бўлишидан қатъий назар, ўз хизматидан манфаатдор бўлиши, эртанги кунга ишонч билан хизмат қилиши учун шароит яратилади.

Республика раҳбарининг ана шу кўрсатмаларидан келиб чиқиб, ҳозирги кунда академия ўз тингловчиларига хорижий мамлакатларнинг кўзга кўринган ҳуқуқшунос, иқтисодчи, профессионал давлат хизматчилари ва бошқа мутахассисларни кенг жалб қилган ҳолда, илмий-техник воситаларнинг энг кейинги янгиликларидан фойдаланиб — ҳуқуқ, бошқарув, иқтисод ва бошқа соҳаларда чуқур билим бермоқда.

Тингловчиларни академияда ўтган даври бекор кетмаганлигини, улар тегишли соҳада маълум билимларга эга бўлганлигини амалий машғулотларда, тест синовларида, академияда ўтказилган икки давра суҳбатида, телевидение ва матбуотда чиқишлари билан исботламоқдалар. Тингловчиларнинг мустақил дунёқарашга, ҳуқуқ, бошқарув, иқтисод соҳасида етарли билимга эга эканлигини хориждан келган мутахассислар ҳам эътироф этмоқда. Тингловчилар академияни тугатиб тегишли хизмат жойларида қонунларга ҳурмат асосида фаолият кўрсатади деган ишонч туғилмоқда.

Лекин кадрларни тайёрлаш борасида қилинган бу ишлар билан чекланмаслик керак. Навбатдаги вазифалардан бири — раҳбар ходимларнинг малакасини оширишдир. Бу вазифани муваффақиятли амалга ошириш учун фақат академия ходимларининг билимлари, уларнинг тавсия ва таклифлари етарли бўлмаса керак. Тавсия ва таклифларнинг асосли, фойдали бўлиши учун анъаналаримизни жаҳон мамлакатлари тажрибасини чуқур ўрганиш зарур. Ва энг муҳими аҳоли фикрини ўрганиш, тавсия, таклифлар ишлаб чиқишда ҳал қилувчи омил бўлиши керак. Ҳамма жойда раҳбар ва хизматчининг фаолиятига баҳо беришда, унинг янги муддатга ёки бошқа лавозимга қўйишда аҳоли, жамоа фикри ўрганилиши, ҳисобга олиниши мақсадга мувофиқдир. Аҳоли ёки меҳнат жамоаси раҳбарларни, хизматчиларни раҳбарлик қилиш усуллари, турмуш даражаси, маданияти, онги ва бошқалардан яхши хабардор, улардан ҳеч нарсани яшириб бўлмайди. Шунинг учун ҳар бир раҳбар ҳақида социологик тадқиқот ўтказиб, у ҳақда аниқ маълумотга эга бўлиш, унинг нимага қодирлигини, маънавий қиёфасини билиш мумкин. Раҳбарлар ҳақида социологик тадқиқотлар ўтказишни одат тусига киритиш ва бу масалани қабул қилинадиган давлат хизматчиси ҳақидаги қонунда белгилаб қўйиш зарур. Шу асосда ҳар бир раҳбар ҳақида аниқ маълумотга эга бўлиш мумкин. Тадқиқот натижалари ходимларни аттестация қилишда ҳал қилувчи ролни ўйнаши керак.

Қонунларни бажарилишини таъминлаш воситаси бу фуқароларни, мансабдор шахслар ва бошқа хизматчиларни қонунларни билиши бўлса, бошқа яна бир муҳим масала қонунларни менсимаслик, уларни бузганлик учун самарали ва таъсирчан жавобгарликни ўрнатиш ва қўллашдир. Бундай қонунни бўлиши қуйи поғонадаги хизматчининг юқори турувчи мансабдор томонидан асоссиз, фақат унга ёқмаган хусусияти учун ёки шахсий садоқатига қараб вазифасидан озод қилиш каби иллатлардан ҳоли қилади. Бу собиқ тузимдан қолган хушомадгўйлик, лаганбардорлик, хизмат вазифасига эмас, шахсий садоқатига қараб ишга қўйиш каби иллатларнинг пайини қирқади.

Давлат хизматчиларининг, мансабдор шахсларнинг қонунларни бузиши сабаблари ҳар хил бўлиши мумкин: қонунларни билмасдан бузиш, қонунларни менсимаслик, ғаразли мақсад билан бузиш ва ҳоказолар. Ана шу ҳолатларга барҳам беришнинг ҳам йўллари турличадир: ходимларнинг ҳуқуқий билимини кучайтириш, қонунга ҳурмат руҳида тарбиялаш, қонун бузувчиларга муносиб жазо бериш ва ҳоказо.

Раҳбар ходимларнинг ҳуқуқий билимини кучайтириш, қонунларга ҳурмат руҳида тарбиялашда турли-туман воситалардан фойдаланилади.

Мамлакатимизда Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузурида «Давлат ва жамият қурилиши» академиясини ташкил қилиниши ҳам раҳбар кадрларни тайёрлаш асосий масалалардан деб қаралаётганидан далолат беради.

Республика Президенти 1995 йил 3 октябрда академиянинг очилиши маросимида сўзлаган нутқида Академиянинг вазифалари сифатида қуйидагиларни белгилаб берди: «Давлат, ижтимоий ва хўжалик тузилмалари ходимлари орасидан талантли, интеллектуал иқтидорли тингловчиларни танлаб олиш, уларнинг сиёсий, маънавий-ахлоқий ва малака даражасини ошириш, уларни республика миллий ва умумбашарий қадриятлар уйғунлиги асосига қурилган ҳуқуқий демократик давлатни ва фуқаролик жамиятини шакллантиришнинг эътиқодли тарафдорлари қилиб тарбиялаш. Бу академиянинг асосий вазифасидир.

Шунингдек, академия олдига бошқа вазифалар ҳам қўйилганки, улар қуйидагилар билан боғлиқдир:

— раҳбар кадрлар ва мутахассисларни аттестациядан ўтказишнинг янги тизимини ишлаб чиқишда ва жорий этишда қатнашиш;

— давлат ва ижтимоий қурилишни, иқтисодий ривожланишни такомиллаштириш психология ва социология соҳаларида илмий тадқиқотлар ўтказиш, шунингдек, кадрлар сиёсатини такомиллаштириш учун тавсияномалар ишлаб чиқиш;

— кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш муассасалари фаолияти соҳалари бўйича концепциялар, дастурлар, лойиҳалар ва тавсияномаларни экспертизадан ўтказиш». (Халқ сўзи, 1995 йил 4 октябрь).

Сир эмас, ҳозирги вақтда бундай чоралар таъсири кучсиз. Қонун бузиш, қонунни менсимаслик ҳолларида осонликча жавобгарликдан қутилиб кетиш ҳоллари учраб туради. Бундай раҳбарларнинг фаолиятига баҳо беришда ошкоралик тамойили кенг тадбиқ қилиниши керак.

«Қонун жамиятнинг давлат ва маъмурият органлари: милиция, прокуратура ҳамда қонунлар ижросини таъминлашга сафарбар этилган бошқа тузилмалари фаолияти устидан самарали назоратини ўрнатиши керак» — деб таъкидлайди Республика Президенти Олий Мажлиснинг тўртинчи сессиясида. Бу бир томондан тегишли органларга қонунларнинг бажарилишини назорат қилиш бўйича фаолиятини кучайтириш, иккинчи томондан ўзлари қонунларга оғишмай амал қилиш масъулиятини юклайди. Бу органлар ўзларининг фаолияти, қилаётган ишлари билан қонунларни, албатта бажариш шартлигига ҳақида жонли, амалий мисол бўлиши керак. Бу органлар, уларнинг мансабдорлари қонунларга ҳурмат билан қарашини аҳоли кўриши, ҳис қилиши керак, шунда уларга аҳолининг ишончи ортади, ўз муаммолари ҳақида уларни четлаб, марказий органларга мурожаат қилиш ҳоллари барҳам топади. Натижада давлатга, қонунга ишонч кучаяди.

Бунга эришишнинг муҳим воситаси — Конституцияда белгиланган (11-модда) ва ҳуқуқий давлатнинг асосий шарти ҳисобланувчи — ҳокимиятни бўлиниш принципини амалиётда аниқ қўллашдир. Конституциянинг шу қоидасига риоя қилмасликнинг ўзи — қонунни бузилиши бўлса, унинг натижасида бошқа кўплаб қонун бузилишлар келиб чиқади. Шунинг учун шу принципга амал қилиб аввало суд органларини, қолаверса, прокуратура органларини ҳақиқий, реал мустақиллигини таъминлаш керак. Бу масала марказий органлар миқёсида, қонун асосида ҳал қилинган бўлса ҳам, маҳаллий миқёсда тўла ҳал қилинди, деб бўлмайди. Вилоят, туман ва шаҳарлардаги суд, прокуратура органлари шу жойлардаги ижроия ҳокимияти органлари таъсиридан тўла чиқиб кета олмаяпти. Ҳокимлар бу органларга тазйиқ қилиш ҳоллари учраб турибди. Агар суд ва прокуратура органлари жойларда ўз вазифаларини мустақил бажарганларида Самарқанд ва Қашқадарё вилоятларининг Кенгашларида айтилган воқеалар бўлмаслиги мумкин эди. Шу жойларда ҳокимларнинг фаолияти устидан прокурор назорати қонун доирасида амалга оширилмаган. Демак, прокурорлар ўз қонуний ваколатларидан фойдаланмаган. Бу эса тегишли органларнинг ижроия ҳокимияти органи таъсиридан чиқиб кетмаганини кўрсатади.

Амалиётда суд ва прокуратурани ҳокимлар ўзининг бўлимлари каторида кўрсатиш ҳоллари ҳам учраб туради. Буларнинг ҳаммаси қонунларни менсимасликдан бошқа нарса эмас. Натижада қонунга ишончсизлик вужудга келади ва бу юқорида айтилганидек, давлатимиз илдизларига зарар етказади.

Шунинг учун ҳам республика раҳбари суд ва суд хизматчиларини обрўсини кўтариш ҳақида алоҳида тўхталди. Мақсадимиз аниқ — нафақат демократик, адолатли давлат қуришдир. Бу нарса халқ томонидан маъқулланган Конституциямизда қатъий белгиланган. Бундан кўзланган мақсад: инсонни шарафлаш, уни олий қадрият даражасига кўтариш, инсоннинг манфаатини ҳар томонлама ҳимоя қилишдир.

Ҳеч қандай мамлакатга демократик жараёнларни ташқаридан киритиб бўлмайди. Демократияга тез кунда ёки осонликча эришиб бўлмайди, унга эришиш учун узоқ машаққатли йўлни тўғри танлашдир. Ҳозирги кунда демократиянинг энг катта ютуғи ва маҳсули мамлакатимизда инсоннинг яшаш ҳуқуқи таъминланганидир.

Агар яшаш ҳуқуқи таъминланмаса, бошқа ҳуқуқлардан фойдаланиш учун истак ҳам қолмайди, бошқа ҳуқуқларнинг маъноси ҳам бўлмайди. Эндиги вазифамиз яшаш ҳуқуқини қадрига етиб, авлодларимиздан мерос бўлиб қолган жамоатчилик фикрининг устиворлиги, масалаларни маслаҳатлашиб ҳал қилиш, қонунларга ҳурмат билан қараш натижасида демократик жараёнларни кучайтиришдир. Демократик жараёнларни чуқурлаштириш учун эса тобора янги имкониятлар пайдо бўлмоқда.

О. ҲУСАНОВ,
юридик фанлари доктори, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси кафедра мудири.

Қонун ва шарҳ

ИЖТИМОИЙ ЁРДАМ КАФОЛАТИ

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг тўртинчи сессияси «Муддатида тўланмаган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни ундириб олиш тўғрисида»ги Қонунни қабул қилди. Қонун матбуотда эълон қилинган кун 1995 йил 28 декабрдан кучга кирди. Шу муносабат билан ушбу қонуннинг мақсад ва талаблари хусусида газетхонларимизга тушунтириш беришни республика Давлат солиқ қўмитасининг солиққа тортиш услубиётини такомиллаштириш бошқармаси бошлиғи Эркин Файзиевич Гадоевдан илтимос қилдик.

Маълумки, давлат бюджетига ва бюджетдан ташқари фондларга тўланиши керак бўлган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар амалдаги қонунларда белгиланган муддатларда бюджет ёки тегишли фондларга ўтказиб берилиши лозим. Аммо, кўпчилик корхона ва ташкилотлар бу тўловларни ўз вақтида ўтказиб бермайдилар. Натижада бу давлат бюджети ва ижтимоий суғурта фондлари ҳисобидан қилинадиган харажатларни амалга оширишга салбий таъсир кўрсатади. **Демак, соғлиқни сақлаш, маориф, пенсия ва барча ижтимоий муҳофазалаш билан боғлиқ ишларни молиялаштириш муддатлари бузилади.**

Бозор иқтисодиётининг давлат томонидан тартибга солиниши, корхоналар ва ҳар хил тадбиркорлик субъектларининг фаолиятини назорат қилиш асосан солиқ сиёсати орқали амалга оширилишини, айниқса, давлат олдида турган катта ижтимоий вазифаларни бажариш учун, бу харажатларнинг асосий манбаи бўлган давлат бюджетининг даромад қисмини мунтазам равишда бажариш зарурлигини инобатга оладиган бўлсак, ушбу қонуннинг қабул қилиниши ўз-ўзидан тушунарли.

«Ўз муддатида тўланмаган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни ундириш ҳақида»ги Қонуннинг 1-моддасида унинг мазмуни ва амал қилиш доираси белгиланган. Қонуннинг 2-моддаси моҳиятига кўра, амалдаги солиқ қонунчилиги ва бошқа қонунларга кўра ҳар бир солиқ ёки бошқа мажбурий тўловнинг тўлов муддатлари белгиланган. Улар давлат бюджетига ёки бошқа бюджетдан ташқари фондларга шу муддатларда ўтказиб берилиши лозим. Агар шу муддат корхона ва ташкилотлар ёки жисмоний шахслар томонидан сабабли ёки сабабсиз ўтказиб юборилса, бу тўловлар «ўз вақтида тўланмаган» ҳисобланади ва тегишли тартибда ундириб олиниши лозим.

Амалдаги қонунчиликда белгиланган тўлов муддатлари ўтиб кеттан, аммо тўланмаган тўловлар учун маълум миқдорда жарима (пеня) ҳисоблаш кўзда тутилган. Бу жарималар ҳар бир кечиктирилган кун учун ҳисобланиши лозим бўлиб, бу қоида 3-модданинг мазмунини ташкил қилади.

Солиқ ва бошқа мажбурий тўловларнинг ҳисоб-китобларини тузиш корхона ва ташкилотларнинг ўзлари томонидан амалга оширилади ҳамда солиқ ва тўловни йиғувчи тегишли органларга тақдим этилади. Қонуннинг 4-моддасига мувофиқ ўз вақтида бюджетга тўланмаган солиқларни сўзсиз ундириш вазифаси солиқ органларига, бюджетдан ташқари давлат жамғармаларига тўловларни ундириш эса — судларнинг зиммасига юклатилган. 6-моддага асосан ўз вақтида тўланмаган солиқлар ёки мажбурий тўловларни сўзсиз ундириб олиниши чоғида аввал тўлов, кейин эса жарима (пеня) ундирилади.

Қонунда банк муассасаларининг ушбу йўналишдаги вазифалари ҳам белгилаб берилган. Корхона ва ташкилотлар томонидан тўлов топшириқномаси топширилса-ю, аммо банкнинг айби билан тўлов муддати кечиктирилса, банк амалдаги қонунчиликда белгиланган миқдорларда жарима (пеня) тўлайди. Бу қоида 7-моддада ўз аксини топган.

Қонуннинг 8-моддасида солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни ўз вақтида тўламаган корхона ва ташкилотларга нисбатан қўлланилиши мумкин бўлган тўловларни сўзсиз ундириш чоралари сифатида уларнинг банк ҳисоб рақамларидаги маблағларини ёки уларга қарздор (дебетор) бўлган корхоналардан олиниши керак бўлган суммаларни бюджет даромадига ёки бюджетдан ташқари жамғармалар ҳисоб варағига ўтказиш белгиланган. Ўз вақтида тўланмаган суммаларни сўзсиз ундириш тўғрисидаги инкассо топшириқлари солиқ органлари томонидан уч иш куни давомида банкка топширилиши лозим. 9-моддага мувофиқ солиқлар ва мажбурий тўловларни ундириш тартиби республикамизнинг халқаро шартномаларида бошқа шартлар кўзда тутилмаган бўлса, хорижий ҳуқуқий шахсларга ҳам тааллуқлидир. Қонуннинг 10, 11, 12-моддаларида Ўзбекистон Республикаси фуқаролари, ажнабий фуқаролар ва фуқаролиги бўлмаган шахслардан ўз вақтида тўланмаган солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни суд органларининг қарори асосида ундириб олиш ёки уларнинг мулкларига қаратилиши белгиланган.

Хулоса қилиб айтганда, «Муддатида тўланмаган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни ундириб олиш тўғрисида»ги қонун бюджет тўловларининг ўз вақтида амалга оширилишига ҳамкорлик кўрсатиб, маош, нафақа ва бошқа тўловларнинг, аҳолига ижтимоий пул ёрдамларининг ўз вақтида тарқатилишига кўмаклашади.

Ибодулло ЎСАРОВ
ёзиб олди.

ОЛАМДА НИМА ГАП?

Бу йил АҚШда мамлакат Президентлиги учун сайлов бўлади. Ушбу сайлов муносабати билан бошланган турли йиғилиш баҳсли мунозаралар унинг қизғин курашлар остида ўтишидан далолат беради.

ОҚ УЙНИНГ ЯНГИ СОҲИБИ КИМ БЎЛАДИ?

Мамлакат Конституциясига биноан АҚШда Президент сайлови ҳар тўрт йилда ўтказилади. 1992 йилда бўлиб ўтган сайловда президентлик учун асосий талабгорлар мамлакатда мавжуд олтита сиёсий партия орасида етакчи ҳисобланган республикачилар ва демократлар партиясидан кўрсатилди. Ушбу сайловда демократлар партияси вакили Билл Клинтон Оқ уйга раҳбарлик қилиш ҳуқуқини қўлга киритган эди.

1996 йилги сайлов ҳам илгариги сайловлар каби президентликка даъвогарларнинг кескин тортишувлари остида ўтиши тайин. АҚШ матбуотида ушбу сайлов муносабати билан қатор мақолалар эълон қилинмоқда. АҚШда чиқадиган «Тайм» газетаси хабарига кўра, ҳозирда сайловчиларнинг маълум қисми республикачиларнинг ҳам демократларнинг ҳам тарафдори эмас. Шунингдек, газета ўтган йили мамлакатда ўтказилган оралиқ сайлов натижаларидан ҳам бу ҳолни кузатиш мумкин эди, деб ёзади. Яъни, мазкур оралиқ сайловларда айрим бетараф сайловчилар республикачилар партиясини ҳам, демократлар партиясини ҳам қувватламаган. Умуман, АҚШда кейинги бир неча президентлик сайловлари жараёнида қандайдир бир «учинчи партия»ни ташкил этиш масаласи муҳокама қилиб келинади. Ушбу ғоя тарафдорларининг фикрича, «учинчи партия» республикачилар ва демократлардан фарқли равишда сиёсий майдонда янги куч сифатида ҳаракат қилиши керак бўлади. Лекин, ҳали бу масалада аниқ ҳаракатлар кўзга ташлангани йўқ.

Айни пайтда — Оқ уйнинг янги раҳбари ким бўлади, деган савол кўпчиликни жуда қизиқтирмоқда. Республикачилар ҳам демократлар ҳам, қолаверса, бу икки партия тарафдори бўлмаганлар ҳам ўз номзодлари сайловда ғолиб чиқиши учун ҳаракат қиладилар. «Нью-Йорк таймс» газетаси ва «Си-би-си» телекомпанияси ҳамкорликда ўтказган сўров натижалари шуни кўрсатдики, агар АҚШ Қуролли Кучлари штаби бошлиқлари қўмитасининг собиқ раиси Колин Пауэлл «учинчи партия» томонидан ўз номзодини қўядиган бўлса, у Президент курсисига даъвогарлар орасида энг кучлиларидан бири бўлиши мумкин. Нега, деган савол туғилиши табиий. Бу маълум маънода Колин Пауэллнинг ижтимоий келиб чиқиши билан боғлиқ экан. Яъни, у афро-американликлар оиласига мансуб ва АҚШнинг оқ танли бўлмаган аҳолиси унинг номзодини қўллаб-қувватлаши тайин. Қолаверса, К. Пауэлл Форс қўрфазида эришган ҳарбий муваффақиятларидан сўнг катта обрў қозонди. Агар ўтган йилнинг март ойида ўтказилган оралиқ сайловда овоз берувчиларнинг 18 фоизи унинг Оқ уй соҳиби бўлиши учун хайрихоҳлик билдирган бўлса, айни пайтда мазкур рақам 27 фоизни ташкил этмоқда. Бу эса унинг учун катта имконият яратади.

Лекин ҳозирча Колин Пауэлл бўлажак Президент сайловида ўз номзодини кўрсатишдан воз кечди. Унинг бу қарори АҚШдаги сиёсий доираларда турлича талқин қилинмоқда. «Рейтер» ахборот агентлиги К. Пауэллнинг кураш майдонидан четта чиққани мамлакат сиёсий майдонида бўшлиқ пайдо этгандек таассурот қолдиришини айтди. Умуман олганда, Пауэллнинг чиндан ҳам бу курашда иштирок этиш нияти йўқ ёки у таваккал қилишни ўзига муносиб кўрмаяпти.

Президентлик сайловида қатнашиши мумкин бўлган яна бир даъвогар техаслик миллардер Росс Перодир. Айни пайтда у ўзининг «Биз бирга бардош берамиз, Америка» (ВМВА) сиёсий ташкилотига раҳбарлик қилмоқда. Росс Перо ҳам ўзининг кўп сонли тарафдорларига эга. «Тайм» газетасининг ёзишича, бундан уч йил муқаддам Росс Перо ўзининг мустақил тарғиботи учун 60 миллион доллар ажратган ва 19 фоиз овоз олишга эришган эди. Шундан кейин у сиёсий доираларда кам кўринадиган бўлди. Айниқса, НАФТА (эркин савдо тўғрисида Шимолий Америка битими) билан боғлиқ муваффақиятсизлик унинг сиёсий йўлбошчи сифатидаги обрўсига жиддий путур етказди. Шунга қарамасдан, у ҳеч бўлмаганда 17 фоиз овоз олиш имкониятига эга. Росс Перо президентлик учун ўз номзодини қўяжагини ҳали эълон қилгани йўқ.

Республикачилар партиясининг соғлиқни сақлашга доир ва бошқа ижтимоий дастурларга кетадиган харажатларни камайтириш тўғрисида Конгрессда билдирган кескин таклифлари, ушбу партия учун овоз берувчилар сонини оширишга хизмат қилмайди. Лекин улар солиқларни камайтириш ва вояга етмаган болалар учун ёрдам пулини оширишга қарор қилдилар. Бу эса республикачилар учун яна бир имконият яратади.

Демократлар партиясидан бўлган АҚШ Президенти Билл Клинтон ҳам ўзининг кўп сонли сайловчиларига эга. Тўрт йиллик президентлик фаолияти давомида амалга оширган кўпгина ишлари, хусусан, Кувайтдаги ҳарбий можароларда ўзининг қатъийлигини намоён қилгани, қолаверса, ҳозир ҳам давом этаётган Босния муаммоларини бартараф этиш борасидаги саъй-ҳаракатлари унинг сиёсий доиралардаги обрўсини оширди. Албатта, президентлик ваколатини яна сақлаб қолиш унинг учун катта муваффақият бўлади.

Оқ уйнинг янги соҳиби ким бўлиши ҳақида олдиндан бир нарса дейиш қийин. Ҳарҳолда, ўз иши ва билимдонлиги билан Америка Қўшма Штатлари фуқароларининг ишончини қозона олган номзодгина ушбу сайловда ғолиб чиқиши аниқ.

Фарҳод АРЗИЕВ,
ЎзА шарҳловчиси.

ЯНГИЛАНИШ БОСҚИЧИ

Вьетнам Коммунистик партиясининг Бош котиби До Миой марказий қўмита котибиятининг йиғилишида мамлакат миллий иқтисодиётида давлат секторининг ролини ошириш ва унинг янада самарали ишлашини таъминлаш лозимлигини қайд этди.

До Миойнинг таъкидлашича, ички бозорда давлат секторини хусусий сектор сиқиб чиқармаслиги учун давлат корхоналаридаги техникаларни замонавийлаштириш, меҳнат унумдорлиги ва сифатини яхшилаш лозим.

Бош котибнинг айтишича, Вьетнам Коммунистик партиясининг бўлажак 8 съезди олдидан мамлакат индустриялаштириш ва янгиланиш босқичига кирди.

ШАРТНОМАГА КЎРА...

Россия Федерацияси Туркияга 6 миллиард кубометр табиий газ етказиб бермоқда.

Бу ҳақда Туркия энергетика ва табиий заҳиралар вазири Ш. Алтинер журналистларга маълум қилди. Унинг айтишича, Россия жорий йилдан бошлаб газ етказишни босқичма-босқич кўпайтириб боради. 2002 йилга келиб Россия Туркияга 14 миллиард кубометр «зангори олов» етказиб берар экан. Ш. Алтинер бу хусусда Москвада икки томонлама шартнома имзоланганини айтди.

...ТЎРТИНЧИ ЎРИНДА ИШГА ТУШИРИЛГАН ЭДИ

Шу кунларда Грузия пойтахтидаги метронинг қуриб битказилганига ўттиз йил тўлди. Мутахассисларнинг маълумотига кўра, Тбилиси метроси йилига ўрта ҳисобда 142 миллион йўловчини ўз манзилига етказар экан.

Маълумки, мазкур метро собиқ Иттифоқ даврида Москва, Ленинград ва Киевдан сўнг тўртинчи бўлиб ишга туширилган эди.

Тбилиси метрополитени бошқармасидан маълум қилинишича, ер ости транспорти йўловчиларни ташийдиган энг қулай воситага айланган. Чунки шаҳардаги йўловчиларнинг 90 фоизи метродан фойдаланар экан. Шу боис, Жаҳон банки Тбилиси метросини ривожлантириш учун 3 миллион доллар атрофида маблағ ажратди.

ҲАФТАЛИК КЎРСАТУВЛАР

СЕШАНБА, 16

ЎзТВ I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгги дам олиш дастури.
7.30 «Ахборот».
7.50 — 8.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» (давоми).

*

8.30 «Санъатга бахшида умр». Ўзбекистон халқ артисти Икрома Болтаева таваллудининг 80 йиллигига.
9.30 «Ўзбектелефильм» кўрсатади: «Ҳунари бор хор бўлмас».
9.50 «Ёшлар билан юзма-юз».

Ўқув машғулотлари:

10.30 Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари.
11.00 Немис тили.
11.30 Ўзбекистон тарихи.
12.00 Алифбе байрами.

*

12.20 «Муҳаббатни куйлайди диллар». Мусиқий композиция.
12.50 — 13.20 «Жараён».

* * *

17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Янгиликлар.
18.10 Болалар учун. «Оқ рух».
18.30 «Ҳаракатда — баракат». Навоий «Автойўл» Давлат акционерлик уюшмаси фаолиятидан.
18.55 «Бугунги Европа».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.45 Эълонлар.
19.50 Оқшом эртаклари.
20.05 «Алпомиш авлодлари». Спорт дастури.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.50 Эълонлар.
20.55 «Адолат».
21.45 «Актёрлар ва роллар». Ўзбекистон халқ артисти Гулоро Раҳимова.
23.00 Диққат, премьера: «Ҳаётимсан, футбол» («Ўзбектелефильм»).
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ахборот».
23.50 — 00.20 Эстрада қўшиқлари.

ЎзТВ II
АХБОРОТ-ДАМ ОЛИШ ТЕЛЕКАНАЛИ

18.00 Янгиликлар.
18.10 Эълонлар.
18.15 «Мультфейерверк».
18.35 «Тропиканка». Телесериал (Бразилия).
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.45 Эълонлар.
19.50 «Бизнес уик».
20.05 «Мусиқий йўлка».
20.15 «АРТ—журнал».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.50 Эълонлар.
20.55 «Видеогид».
21.15 Эълонлар.
21.20 «Кинонигоҳ».
23.00 — 23.35 «СПОРТ-ҚИТЪАСИ».

ЎзТВ III

17.50 Янгиликлар.
17.55 Эълонлар.
18.00 «Фарғона нафаси», «Қирғовуллар». Телефильмлар.

*

РОССИЯ ЖАМОАТ ТЕЛЕВИДЕНИЕСИ
7.30 — 9.00
***
18.20 — 21.40

*

РОССИЯ ДАВЛАТ ТЕЛЕВИДЕНИЕСИ
21.40 — 23.20

*

23.20 Эълонлар.
23.25 Янгиликлар.
23.30 — 23.50 «Бу ажиб дунё».

ЎзТВ IV
ХАЛҚАРО ТЕЛЕКАНАЛ

18.10 — 19.40 Туркия телевидениеси.

*

19.40 «Мультикарусель».
19.55 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм.
20.45 «Уорлднет» телекомпаниясининг янгиликлари.
21.05 «Билиб қўйган яхши».
21.30 «Соккер-клуб». Футбол шарҳи.
22.30 «Дурдаршан» телекомпаниясининг кўрсатувлари.
23.30 — 01.00 «Кинематограф».

ЧОРШАНБА, 17

ЎзТВ I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгги дам олиш дастури.
7.30 «Ахборот».
7.50 — 8.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» (давоми).

*

8.30 «Актёрлар ва роллар». Ўзбекистон халқ артисти Гулоро Раҳимова.
9.45 «Булоқлар кўз очганда».
10.10 «Ёшлар ижоди». Ҳамид Муллабоев.

Ўқув машғулотлари:

10.30 Табиат. Сув — ҳаёт манбаи.
11.00 Алифбо сабоқлари.
11.30 Зоология. Қушлар синфи.

*

12.00 «Фахрийлар — фахримиз».
12.45 — 13.45 «Юксалиш йили». Видеоканал.

* * *

17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Янгиликлар.
18.10 «Сеҳрли мўйқалам».
18.30 «Мен туғилган тупроқ».
18.45 Спорт хабарномаси.
18.55 «Гул кўп, чаман кўп».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.45 Эълонлар.
19.50 Оқшом эртаклари.
20.05 «Иқтисодиёт чорраҳаларида».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.50 Эълонлар.
20.55 «Унутилмас сатрлар». Сўфи Оллоёр.
21.35 «Дил номалари». Томошабинларнинг хатлари асосида тайёрланган кўрсатув.
22.55 «Адашлар». Кинокўрсатув.
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ахборот».
23.50 — 00.35 Бокс. Ўзбекистон чемпионати.

ЎзТВ II
АХБОРОТ-ДАМ ОЛИШ ТЕЛЕКАНАЛИ

18.00 Янгиликлар.
18.10 Эълонлар.
18.15 «Мультфейерверк».
18.40 «Дўстим, тулпор».
19.05 «Хусусийлаштириш: қадам-бақадам».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.45 Эълонлар.
19.50 «Компьютер — Осиё».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.50 Эълонлар.
20.55 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм қаҳрамонлари билан учрашув.
21.25 «Эм-Ти-Ви» оҳанглари ва Эълонлар.
21.45 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм.
22.35 — 23.35 «СПОРТ-ҚИТЪАСИ».

ЎзТВ III

17.50 Янгиликлар.
17.55 Эълонлар.
18.00 «Шатранж», «Хива». Телефильмлар.

*

РОССИЯ ЖАМОАТ ТЕЛЕВИДЕНИЕСИ
7.30 — 9.00
***
18.20 — 21.40

*

РОССИЯ ДАВЛАТ ТЕЛЕВИДЕНИЕСИ
21.40 — 23.20

*

23.20 Эълонлар.
23.25 Янгиликлар.
23.30 — 00.15 «Табиат дунёси».

ЎзТВ IV
ХАЛҚАРО ТЕЛЕКАНАЛ

18.10 — 19.40 Туркия телевидениеси.

*

19.40 «Мультикарусель».
19.55 «Кўл бўйида». Бадиий фильм. 1-серия.
21.30 «Дидар» (қозоқ тилида).
22.10 «Тошкент оқшомида».
23.10 — 00.30 «Кўл бўйида». Бадиий фильм. 2-серия.

ПАЙШАНБА, 18

ЎзТВ I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгги дам олиш дастури.
7.30 «Ахборот».
7.50 — 8.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» (давоми).

*

8.30 «Дил номалари». Томошабинларнинг хатлари асосида тайёрланган кўрсатув.
9.50 «Инсон ва табиат».
10.30 Давлат ва ҳуқуқ асослари.
11.00 Ер ва диёр тароналари.
11.30 Умумий биология.
12.00 Бокс бўйича Ўзбекистон чемпионати.
12.45 — 14.45 «Маърифат» видеоканали.

* * *

17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Янгиликлар.
18.10 «Янги йил қувончлари».
18.40 «Тарихнинг ўқилмаган саҳифалари».
19.15 «Шеърият».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.45 Эълонлар.
19.50 Оқшом эртаклари.
20.05 «Юзма-юз».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.50 Эълонлар.
20.55 «Шаҳар бедарвоза эмас...».
21.55 Санъат усталарининг концерти.
22.30 «Бўстон». Телевизион журнал.
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ахборот».
23.50 — 00.25 «Олам ва одам».

ЎзТВ II
АХБОРОТ-ДАМ ОЛИШ ТЕЛЕКАНАЛИ

18.00 Янгиликлар.
18.10 Эълонлар.
18.15 «Мультфейерверк».
18.35 «Тропиканка». Телесериал (Бразилия).
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.45 Эълонлар.
19.50 «Автосалон».
20.10 «Хай Фай». («Юқори сифат»).
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.50 Эълонлар.
20.55 «Сизнинг услуб».
21.10 «Жаҳон киноси юлдузлари».
21.40 «Эм-Ти-Ви» оҳанглари ва Эълонлар.
22.00 «Кинонигоҳ».
23.40 — 00.20 «СПОРТ-ҚИТЪАСИ».

ЎзТВ III

17.50 Янгиликлар.
17.55 Эълонлар.
18.00 «Хонатлас», «Прага билан учрашув», Телефильмлар («Ўзбектелефильм»).

*

РОССИЯ ЖАМОАТ ТЕЛЕВИДЕНИЕСИ
7.30 — 9.00
***
18.20 — 21.40

*

РОССИЯ ДАВЛАТ ТЕЛЕВИДЕНИЕСИ
21.40 — 23.20

*

23.20 Эълонлар.
23.25 Янгиликлар.
23.30 — 23.45 «Ялла» — 25 йил саҳнада».

ЎзТВ IV
ХАЛҚАРО ТЕЛЕКАНАЛ

18.10 — 19.40 Туркия телевидениеси.

*

19.40 «Мультикарусель».
19.55 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм.
20.45 «Алламбало».
21.05 «Дурдаршан» телекомпаниясининг кўрсатувлари.
22.05 «Компьютер-ревю».
22.30 «Эллада».
23.10 «Оқ соя».
23.40 — 01.10 «Кинематограф».

ЖУМА, 19

ЎзТВ I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгги дам олиш дастури.
7.30 «Ахборот».
7.50 — 8.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» (давоми).

*

8.30 «Бўстон». Телевизион журнал.
9.25 «Нафосат шайдолари». Кинодастур.
9.55 «Оҳанглар оғушида». Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Мирза Тоиров.

Ўқув машғулотлари:

10.30 Физика.
11.00 Немис тили.
11.30 Математика.

*

12.00 «Ғазалхон ёшлигим».
12.40 — 13.10 «Қирқ ҳунар ҳам оз».

* * *

17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Янгиликлар.
18.10 «Қўшиғим, жон қўшиғим».
18.55 «Фан фидойилари». Академик Иброҳим Ҳамробоев.
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.45 Эълонлар.
19.50 Оқшом эртаклари.
20.05 «Ҳаёт ва қонун».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.50 Эълонлар.
20.55 Муқимий лирикаси.
21.55 «Армон». Бадиий фильм.
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ахборот».
23.50 — 00.50 Бокс. Ўзбекистон чемпионати.

ЎзТВ II
АХБОРОТ-ДАМ ОЛИШ ТЕЛЕКАНАЛИ

18.00 Янгиликлар.
18.10 Эълонлар.
18.15 «Ривоят».
18.20 «Жума тақвими».
18.25 Телевизион фестиваль.
18.45 «Эртага — шанба».
19.00 «Оҳанглар оғушида».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.45 Эълонлар.
19.50 «RAKS» қўшиқлари.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.50 Эълонлар.
20.55 «Тасвир».
21.20 «Таманно».
21.30 «Эм-Ти-Ви» оҳанглари ва Эълонлар.
21.50 — 22.40 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм.

ЎзТВ III

17.50 Янгиликлар.
17.55 Эълонлар.
18.00 «Жилолар», «Хоразм». Телефильмлар.

*

РОССИЯ ЖАМОАТ ТЕЛЕВИДЕНИЕСИ
7.30 — 9.00
***
18.20 — 21.40

*

РОССИЯ ДАВЛАТ ТЕЛЕВИДЕНИЕСИ
21.40 — 23.20

*

23.20 Эълонлар.
23.25 Янгиликлар.
23.30 — 23.50 «Жонли сайёра».

ЎзТВ IV
ХАЛҚАРО ТЕЛЕКАНАЛ

18.10 — 19.40 Туркия телевидениеси.

*

19.40 «Мультикарусель».
19.55 «Фронт ортидаги фронт». Бадиий фильм. 1-серия.
21.20 «Бизнес-академия».
21.45 «Тиббиёт, Сиз учун».
22.15 «Рангинкамон» (тожик тилида).
22.55 — 00.20 «Фронт ортидаги фронт». Бадиий фильм. 2-серия.

ШАНБА, 20

ЎзТВ I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгги дам олиш дастури.
7.30 «Ахборот».
7.50 — 8.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» (давоми).

*

8.30 «Чегара билмас санъат». Ўзбек киносининг 85 йиллигига бағишланган кўрсатув.
9.30 Бокс. Ўзбекистон чемпионати.
10.30 «Ёшлик» студияси. «Мактубларингизни ўқиб...».
11.00 Мактаб ўқувчилари учун. «Яшил чироқ».
12.00 «Хотира». Матниёз Юсупов.
13.15 «Футбол майдонларида».
13.55 — 15.00 «Сени излайман». Телевизион бадиий фильм.

* * *

17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 «Кичкинтоймиз — гижингтоймиз».
18.45 Спорт хабарномаси.
18.55 «Оламга саёҳат». Кинокўрсатув.
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.45 Оқшом эртаклари.
20.00 «Ўзбекистон янгиликлари» (инглиз тилида).
20.15 «Бу ажиб дунё».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.50 Эълонлар.
20.55 «Маърифатнома».
21.35 Муборак Рамазон тухфаси: «Муҳаммадун Расуллуллоҳ». 2-фасл. 1-қисм.
22.45 Мумтоз куйлардан концерт.
23.20 «Тунги ёғду». Дам олиш кинодастури.

ЎзТВ II
АХБОРОТ-ДАМ ОЛИШ ТЕЛЕКАНАЛИ

9.00 «Мультфейерверк».
9.25 «Автосалон».
9.45 «Хай Фай» («Юқори сифат»).
10.00 «Сизнинг услуб».
10.15 «Жаҳон киноси юлдузлари».
10.45 «Эм-Ти-Ви» оҳанглари ва Эълонлар.
11.05 «Кинонигоҳ».
12.45 — 13.30 «СПОРТ-ҚИТЪАСИ».

* * *

18.00 «Мультфейерверк».
18.30 «Олам».
19.15 «Оҳанглар оғушида».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.45 Эълонлар.
19.50 «Ишингиз бароридан келсин!».
20.05 «Имкон чўққилари».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.50 Эълонлар.
20.55 «Кўнгил». Дилшод Шамсининг муаллифлик кўрсатуви.
21.20 Видео янгиликлари.
21.40 «Эм-Ти-Ви» оҳанглари ва Эълонлар.
21.55 — 23.35 Видео — «О».

ЎзТВ III

17.50 Дастурнинг очилиши. Эълонлар.
17.55 «Ўзбек цирки». Телефильм.

*

РОССИЯ ЖАМОАТ ТЕЛЕВИДЕНИЕСИ
18.25 — 21.40

*

РОССИЯ ДАВЛАТ ТЕЛЕВИДЕНИЕСИ
21.40 — 23.20

*

23.20 Эълонлар.
23.25 — 23.55 «Эсдалик учун дастхат». С. Ротару.

ЎзТВ IV
ХАЛҚАРО ТЕЛЕКАНАЛ

10.00 «Тақдири азал». Болалар учун фильм.
11.05 «Умид» (уйғур тилида).
11.45 «Кувноқ суҳбат».
12.15 «Безнен мирас» (татар тилида).
12.55 «Муҳаббат формуласи». Бадиий фильм.
14.20 «Ҳамкорлик — тараққиёт омили».
14.40 — 15.40 «Истиқбол эгалари», «Дарахт ва унинг илдизлари». Ҳужжатли фильмлар.

* * *

18.10 — 19.40 Туркия телевидениеси.

*

19.40 «Сиёҳдонча». Болалар учун дастур.
20.00 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм.
20.50 «Пульс».
21.05 «Бугунги Европа».
21.25 «Телеташриф».
21.40 «Мамлакатлар, воқеалар, одамлар».
22.00 «Олам ва одам».
22.35 «Майда-чуйда».
23.00 «Бу ажиб дунё».
23.20 — 00.50 «Кинематограф».

ЯКШАНБА, 21

ЎзТВ I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгги дам олиш дастури.
7.30 «Ахборот».
7.50 — 8.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» (давоми).

*

8.30 «Камалак». Болалар учун кинодастур.
10.00 «Ватанимга хизмат қиламан».
11.00 Муборак Рамазон тухфаси: «Муҳаммадун Расуллуллоҳ». 2-фасл. 1-қисм.
12.10 «Шоҳруҳ» клуби.
12.40 «Мерос». Оразий.
13.30 «Ташриф». Кўнгилочар дам олиш кўрсатуви.
14.00 — 14.45 «Цирк! Цирк! Цирк!».

* * *

17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 «Танаффус». Мультфильм.
18.10 «Маҳалламиз болалари».
19.05 «Ойнаи жаҳонда...».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Панорама» (рус тилида).
19.55 Эълонлар.
20.00 Дам олиш концерти.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ҳафтанома».
21.00 Эълонлар.
21.05 Муборак Рамазон тухфаси: «Муҳаммадун Расуллуллоҳ». 2-фасл. 2-қисм.
21.50 «Тимсол». Видеоканал.
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ҳафтанома».
24.00 — 01.00 Бокс. Ўзбекистон чемпионати.

ЎзТВ II
АХБОРОТ-ДАМ ОЛИШ ТЕЛЕКАНАЛИ

9.00 «Олам».
9.45 «Оҳанглар оғушида».
9.55 «Виждон». Телесериал (Миср Араб Республикаси).
10.40 «Ишингиз бароридан келсин!».
10.55 «Имкон чўққилари».
11.15 «Кўнгил».
11.40 Видео янгиликлари.
12.00 «Эм-Ти-Ви» оҳанглари ва Эълонлар.
12.15 — 13.55 Видео — «О».

* * *

18.00 Келгуси ҳафтада.
18.10 Эълонлар.
18.15 «LEGO» Болалар учун кўрсатув.
18.40 «Виждон». Телесериал (Миср Араб Республикаси).
19.25 Эълонлар.
19.30 «Панорама» (рус тилида).
19.55 Эълонлар.
20.00 «Салом, ёшлар!».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ҳафтанома».
21.00 Эълонлар.
21.05 «Илҳом сатрлари».
21.10 «Шахс ва баҳс».
21.30 «Даракчи».
21.40 Келгуси ҳафтада.
21.50 «Шарқ тароналари».
22.10 Эълонлар.
22.15 — 23.55 Видео — «О».

ЎзТВ III

17.50 Дастурнинг очилиши. Эълонлар.
17.55 «Ургут жилолари», «Улоқ». Телефильмлар.

*

РОССИЯ ЖАМОАТ ТЕЛЕВИДЕНИЕСИ
18.20 — 22.50

*

РОССИЯ ДАВЛАТ ТЕЛЕВИДЕНИЕСИ
22.50 — 23.20

*

23.20 Эълонлар.
23.25 — 23.50 «Панорама» (рус тилида).

ЎзТВ IV
ХАЛҚАРО ТЕЛЕКАНАЛ

10.00 «Эй! Тонгингиз хайрли бўлсин!».
10.30 «Эртакларнинг сеҳрли олами».
12.00 «Ўзбекистон янгиликлари» (инглиз тилида).
12.15 «Менинг кўчам».
12.30 «Городецк жилолари». Телефильм.
12.50 «Дарвоке».
13.20 «Чинсэн».
14.00 — 15.25 «Қизни изланг». Бадиий фильм.

* * *

18.10 — 19.40 Туркия телевидениеси.

*

19.40 «Сиёҳдонча». Болалар учун дастур.
20.00 «Мамлакатлар, воқеалар, одамлар».
20.20 «Кинематограф».
21.50 «Кимга қанақа?».
22.25 «Топ-22». Мусиқий кўрсатув.
22.55 «Би-Би-Си» янгиликлари.
23.05 «Бу ажиб дунё».
23.25 — 23.35 «Си-Эн-Эн» янгиликлари.

ЎЗБАТ ҲЖҚК
(BAT Central Asia)
Ўзбек-Британия қўшма корхонаси

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

ЎЗБАТ ҲЖҚК Ўзбекистон иқтисодиётига энг кўп молиявий ҳисса қўшаётганлардан биридир. **ЎЗБАТ ҲЖҚК** ўз ходимлари ҳақида ҳамиша ғамхўрлик қилади.

Биз ўз мутахассисларимизга касб маҳоратларини оширишлари учун катта имконият ва шароитлар яратиб берамиз. Биз учун бизнесга маблағ ажратиш - ўз ишини биладиган одамлар учун маблағ ажратишдир.

ЎЗБАТ ҲЖҚК қуйидаги бўш ўринларга мутахассисларни ишга таклиф этади:

ОПЕРАТОР-МАШИНИСТЛАР
Ўрта техник ёки олий техник маълумотга эга бўлган ва ишлаб чиқаришда амалий иш тажрибасига эга бўлганлар.

МАШИНИСТ-МОСЛОВЧИЛАР
Ўрта техник ёки олий техник маълумотга эга бўлган ва ишлаб чиқаришда ёки ўқув юртида ўқиш даврида амалий иш тажрибасига эга бўлганлар.

МЕХАНИКЛАР, ЧИЛАНГАРЛАР, ТЕХНИКА-СОЗЛОВЧИЛАР
Ўрта техник ёки олий техник маълумотга эга бўлганлар, техника олий ўқув юртларининг битирувчилари ишлаб чиқаришда ёки ўқув юртида ўқиш даврида амалий иш тажрибасига эга бўлганлар. Инглиз тилини билиш шарт эмас. Аммо билганлар ўз касб маҳоратларини оширишлари учун қўшимча имтиёзга эга бўладилар.

ЭЛЕКТРИКЛАР
Ўрта махсус ёки олий маълумотли, рақамли программали бошқариш саноат электрон ускуналарини созлаш ва назорат қилиш бўйича амалий иш тажрибасига эга бўлганлар.

САНОАТ ЭЛЕКТРОН УСКУНАЛАРИ БЎЙИЧА МУТАХАССИСЛАР
Ўрта махсус ёки олий маълумотли, рақамли программали бошқариш саноат электрон ускуналарини созлаш ва назорат қилиш бўйича амалий иш тажрибасига эга бўлганлар.

Бўш ўринларга номзодлар Тошкент шаҳрида рўйхатдан ўтган, танланган мутахассислик бўйича камида уч йил ишлаган ва сменали режимда ишлашга тайёр бўлишлари керак.

Тўлдириш учун анкеталарни
Тошкент шаҳри, Носиров кўчасидаги 77 уйда жойлашган Тошкент тамаки фабрикасидан олиш мумкин.

Қатъий конкурс асосида дастлабки танловдан ўтган номзодлар анкетани тўлдириб топширганларидан сўнг бир ой ичида суҳбатга чақириладилар.

ЎЗБАТ ҲЖҚК БИЛАН СИЗ МУВАФФАҚИЯТ ҚОЗОНИШ ИМКОНИЯТИГА ЭГА БЎЛАСИЗ.

ЎЗБЕКИСТОН-ХИТОЙ
"СУВЖИҲОЗГАЗ"
ҚЎШМА КОРХОНАСИ

СУВ ВА ГАЗ УЧУН ТУРЛИ МОДЕЛДАГИ ХЎЖАЛИК ВА САНОАТ СЧЁТЧИКЛАРИНИ, ШУНИНГДЕК КЎП ВАЗИФАНИ БАЖАРА ОЛАДИГАН УНИВЕРСАЛ ГАЗ ЭЛЕКТР ПАЙВАНДЛАШ АППАРАТЛАРИНИ СОТАДИ.

Бу аппарат электр пайвандлаш, шунингдек газ билан пайвандлаш аппаратлари ўрнини бемалол босади.

*У 220 V дан 380 V гача кучланишли электр қувватида ишлайди. Бу жуда қулай ва бир жойда туриб бажариладиган пайвандлаш ишларида ҳамда кўчма шароитлардаги пайвандлаш ишларида энг универсал аппарат ҳисобланади. Пайвандлаш ишларида **1,5-5 мм.** диаметргача бўлган турли электродлардан фойдаланиш мумкин.*

Бу аппарат ёрдамида турли ёриқларни аниқ пайвандлаш ва турли хил пўлатларни, углеродли зангламайдиган, паст легирланган пўлатларни ва чўянни пайвандлаш мумкин (электр қуввати эса пайвандланаётган материалнинг ва электроднинг тегишли нуқтаси ва диаметрига қараб кўпроқ ва камроқ даражада қўлланилиши мумкин).

Шу билан бирга газ пайвандлаш аппаратидан фойдаланиш жараёнида турли-туман рангли металларни ҳамда турли пластмасса (челак, тоғора, қувур ва ҳоказо) буюмларни паст даражада пайвандлашда фойдаланиш имконияти бор.

Аланганинг иссиқлик даражасини юқорига кўтариш ёки пастга туширишни бошқариб туриш мумкин.

Бу усулда электр пайвандлаш электр қувватини 40 фоизга тежаш имкониятини беради. Демак, одатдаги электр пайвандлаш аппаратлари бундан кўпроқ электр қуввати сарфлайди.

Газ пайвандлаш эса одатдаги газ пайвандлаш аппаратларига нисбатан хомашёни 55 фоизга тежаш имкониятини беради.

ТЕХНИК ХУСУСИЯТЛАРИ:

Ишга кириш кучланиши 380/220 V Фойдаланишда ишлатиладиган ёнилғи A76/A93 бензин Пайвандлаш миқдори: енгил эрийдиган буюмлар ва пластмассаларни пайвандлаш. Бензин сарфи: 0,125 кг/соат Электр қуввати сарфи: 30 В/соат	Сарф этилаётган иссиқлик: 1000 даража С Электр қувватини бошқариш чегараси: 70/160 А Эркин ҳаракат кучланиши: 50 V Давомийлиги: (фоиз) 100 /70А/ 60 /100А/ 60 /160А/ 60 /160/	Ишлаш пайтидаги кучланиш: 22 V/ 26 V Пайвандлаш учун энг кам электр токи миқдори 125 А Энг кам миқдордаги қувват сарфи: 3 KW Кичик ҳажмдаги оғирлиги - 20 КГ

ТАЪМИНОТЧИ: ЎЗБЕКИСТОН-ХИТОЙ "СУВЖИҲОЗГАЗ" ҚЎШМА КОРХОНАСИ.

Бизнинг манзилимиз:
Тошкент шаҳри, Ҳамза тумани, Воровский кўчаси, 26-уй.
Телефонлар: *96-70-94, 96-53-71.*

"ЎЗБЕКМАШСЕРВИС"
ЎЗБЕКИСТОН - БЕЛОРУСЬ ҚЎШМА КОРХОНАСИ

сўмда пул ўтказиш йўли билан Тошкентдаги омбордан турли модификацияли МАЗ туркумидаги автомобилларини, МТЗ экскаваторларини, автомобиллар ва тракторлар учун бошланғич бутликдаги:

Д-243, Д-245, ЯМЗ-238-2М двигателларини, АТЗ-10К ёқилғи заправкачи машиналарини сотади.

Нархлари завод баҳосидан арзон.

Манзил: Тошкент, Нукус кўчаси, 3-уй.
Алоқа учун телефонлар:
(3712) 54-94-11, 54-69-72, 54-99-11, 54-62-43, 54-62-09.

"ЎЗБЕКМАШСЕРВИС" - ҲАМКОРЛИККА ЧОРЛАЙДИ!

Биз ва жаҳон

ЮРТИМИЗГА ЭЪТИБОР КАТТА ЭКАНЛИГИНИНГ ГУВОҲИ БЎЛДИМ

Яқинда Миср Араб Республикаси пойтахти Қоҳира шаҳрида педиатрларнинг Халқаро XXI конгресси бўлиб ўтди. Бу нуфузли анжуманда ўзбекистонлик бир гуруҳ олимлар ҳам иштирок этишди. Мазкур конгресс қатнашчиси, республика соғлиқни сақлаш вазирлигининг Педиатрия илмий тадқиқот институти директори, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, тиббиёт фанлари доктори, профессор Орхон Маҳмудов сафар таассуротлари ҳақида мухбиримизга қуйидагиларни гапириб берди.

— Халқаро обрўга эга бўлган мазкур анжуманда жаҳоннинг деярли барча мамлакатларидан вакиллар иштирок этишди.

Ўзбекистондан 9 киши қатнашдик. Улар педиатрия фанининг турли йўналишларида фаолият кўрсатиб, илмий изланишлар олиб борадилар. Шуни алоҳида таъкидлашни истардимки, ўзбекистонликларга ўзгача ҳурмат ва эътибор ҳар қадамда сезилиб турди. Бу мамлакатимиз ҳукумати олиб бораётган одилона ички ва ташқи сиёсатга ҳайрихоҳлик, давлатимизнинг халқаро майдонда обрўси ортиб бораётганлигининг яққол белгиси, албатта.

Анжуман дастурига болаларга тиббий ёрдам кўрсатишнинг ташкилий масалаларидан тортиб, педиатриянинг барча соҳалари киритилган эди. Қатнашчилар ўндан ортиқ секцияларга бўлиниб ишладилар. Уларда педиатриянинг ижтимоий масалалари, болалар овқатланиши, болалар гастроэнтероногияси, неврологияси, гепатологияси, эндикринологияси, кардиологияси, ревтологияси, паразитологияси ва юқумли касалликлар ҳамда уларга қарши иммунизация масалалари, ирсий касалликлар ва бошқа кўплаб муҳим муаммолар бўйича атрофлича фикр алмашилди. Бизнинг олимларимиз болалар ўртасидаги юқумли касалликлар, уларнинг олдини олиш, даволаш, сурункали гепатит, гастроэнтерология муаммолари, иммунопрофилактика ишларини ташкил қилишга янгича ёндошиш, танани сувсизланишга олиб келувчи касалликларни даволаш тўғрисида маърузалар қилдилар. Бизнинг илмий маърузаларимиз ижобий баҳоланди.

Шуни таъкидламоқчиманки, бундай халқаро илмий анжуманларда қатнашиш Ўзбекистон тиббиёт фани тараққиётини жаҳонга таништириш борасида катта самара беради. АҚШ, Англия, Франция ва бошқа мамлакатлар олимлари Ўзбекистон давлатининг илм-фан вакиллари билан бевосита мулоқотда бўлиб, улар билан турли соҳаларда илмий алоқа боғладилар. Биз эса ўз навбатида, жаҳоннинг йирик олимлари томонидан болалар ўртасида учрайдиган кўпгина касалликларнинг олдини олиш, аниқлаш, даволаш ва соғлигини қайта тиклаш муаммоларини ижобий ҳал қилиш масалаларидан хабардор бўлдик. Булар албатта, республикамизда болаларни даволаш — профилактика муассасалари иш тажрибасига аста-секин кириб боради. Биз даволаш-профилактика муассасаларимизнинг моддий-техника асосларини яхшилаб, илғор тажрибаларни амалиётга жорий қилишга имконият яратишимиз керак. Бу ишлар яқин йиллар ичида рўёбга чиқишига ишончим комил.

«Халқ сўзи» мухбири
А. НОСИРОВА
ёзиб олди.

СОҲИБҚИРОН ҲАҚИДА ЁЗИЛГАН КИТОБЛАР

Республика Фанлар академияси Самарқанд бўлими олимлари буюк саркарда ва давлат арбоби Амир Темур таваллудининг 660 йиллигига муносиб туҳфа тайёрламоқда.

Улар ҳозирдаёқ ўн битта илмий асарни ёзиб тугатдилар. Амир Темур даври маънавияти ва меъморчилигига бағишланган китоблар, айниқса, диққатга сазовордир.

(ЎзА).

МАСЪУЛ КОТИБ ҒОЛИБ БЎЛДИ

«Бухарские известия» (Бухоро янгиликлари) вилоят газетаси «Клио Компани» Москва фирмаси билан ҳамкорликда «Ҳуқуқий давлатни барпо этиш» мавзусида танлов ўтказди.

Унда иштирок этганларнинг мақолалари рўзномада ёритиб борилди. Улар орасида Ўзбекистонда янги ҳуқуқий давлатнинг шаклланиши, мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотларнинг мақсади ва вазифалари муаммоларига бағишланган мақола ҳамда шарҳлар, турмушнинг турли соҳаларидаги ўзгаришлар тўғрисида ҳар хил хабар ва суҳбатлар бор эди.

«Бухарские известия»нинг масъул котиби Абрам Исҳоқов танлов ғолиби бўлди. Бош мукофот — видеомагнитофон унга топширилди. Танлов ташкилотчилари ҳар йили шу мавзуда танлов ўтказишга қарор қилишди.

Нуқтаи назар

XX аср интиҳосида инсон ақлини лол қолдирувчи ғайритабиий воқеа-ҳодисалар қаторида яна бир мўъжиза: мистика ва мистицизмга қизиқиш тобора кучайиб бораяпти.

Мистицизм деганда, биз инсон ҳаёт фаолиятининг нафақат тўрт ўлчамли вақт билан бирга зоҳирий дунё доирасида, балки айни вақтда бутун олам руҳий-ботиний тизими босқичларида ҳам кечишини тушунамиз. Бу инсоннинг ўз руҳий моҳиятининг абадийлиги, унинг дунёлар ва асрлар ичра тадрижий такомилига қатъий ишонч-эътиқоди билан боғлиқ ўзига хос таълимотдир.

Кўз билан кўриб, зоҳиран пайқашимиз мумкин бўлган моддий дунёмиздан ташқари шундай ботиний кучлар борки, бизнинг улар билан мулоқот ва мусобақамиз хусусий (шахсий) йўсинга эга ва бу кучлар чинданам мавжудлигини расмий фанларнинг дунёга таниқли баъзи бир олимларининг уринишларини истисно этганда, тажриба йўли билан далиллаш мумкин эмас.

Замонавий мистицизм жами йўналишларида аввалдан ишлаб чиқилган ва аниқ мақсадларга қаратилган дастур тушунчасини киритди ва бу дастур тадрижий ривожланиш қонунларига бўйсиниб, дунёнинг ҳамма йўналишларида ўзини намоён қила бошлади. Бир вақтлар диний-мистик соҳалар доирасига кирган илмий нужум, магия (афсун), мантика, кўзбахшилик, телекинез, парапсихология, башоратчилик ва ҳоказолар илмий тадқиқот жабҳасига ўтди.

Фикримча, «ғайритабиий» ҳодисаларнинг одамларда (болаларда ҳам) тобора кўпроқ намоён бўлаётганига атавизм (насл орқали такрорланиш, суяк суриши), ибтидоий ўтмиш мероси эмас, балки инсоннинг табиий тадрижи сабабдир, десам, кўпчиликнинг кўнглидаги гапни айтган бўламан. Бу тадрижга сўнгги юз йилликда фан ва техника ривожи омил яратди. Чунки бу тараққиёт инсонни бўш вақт билан таъминлаб, шахс сифатида камол топишига имкон берди ва оқибатда у ранглар, товушлар, тимсолларни янада аниқроқ ва латифроқ илғайдиган бўлди. Йирик шаҳарларнинг қувват-ахбор майдонлари ҳам инсон биоқуввати ривожига жиддий кўмак бермоқдаки, бир сўз билан айтганда, инсон тадрижи сермаҳсул «иккинчи табиат»дан узлуксиз озуқа ола бошлади.

Бу ерда одамзот янги парапсихологик қобилиятлар орттираркан, маънавий маънода сезиларли камол топмаётир-ку, деган эътирозли фикр туғилиши мумкин. Лекин инсон маънавияти унинг физик хусусиятларига нисбатан у яшаб турган жамият, тузумга кўпроқ боғлиқ. Ўз-ўзидан яна шундай савол туғилади: замонавий илмий билим (фан), ҳиссий билим (мистика) ва иррационал билим (дин) ҳар қандай шахснинг маънавиятига таъсир кўрсатишга умуман қодирми ўзи?

Замонавий фан бу масалани ҳал қилинган, деб ҳисоблайди: илмга ташналик ибтидоданоқ одамзот ирсиятига жо қилинган ва гўё бунинг илоҳиётга ҳеч қандай дахли йўқ. Ибтидоий одам ҳайвонот дунёсидан ажралиб чиқиши билан дунёни ўрганишга киришган. Шунинг учун уни «Билгувчи Инсон» деб атамоқ жоиздир. Инсон илм-фан кўмагида моддий дунёни ўзлаштира бориб, эндиликда у латиф, ёндош ва бошқа оламларни ҳам тадқиқ этишга киришди, яъни у ўз салоҳияти ва тафаккури қаноатида Коинот миқёсларига кўтарилди. Фан бизнинг иқтисодий ва ижтимоий ҳаётимизга кўп афзалликлар ва қулайликлар бергани ҳолда энг муҳим масала бўлмиш, яъни: «Инсон нима ўзи, у дунёга нега келади-ю, энди нималарнидир англаб ета бошлаганида, ёруғ оламдан нечун кўз юмади, нима учун энди у беқиёс, ҳад-ҳудудсиз Коинот тизимида ҳеч қандай мутлақ қадриятларга эга бўлмай, тасодифларга тўла ҳаётнинг оддий ўйинчогига айланиб қолаверади?» — деган саволларга ҳали-ҳануз жавоб тополмаётир.

Инсон инсонлигини англаган дақиқалардан буён ўзига ўзи ушбу саволларни бериб келган. Лекин нима учун фан унга ҳозиргача жавоб тополмаган? Аввало шунинг учунки, фан бизда позитив (тажрибага, далилларга асосланган) эди ва у ҳамма вақт инсон жисмини ўрганган ва шунинг ўзинигина инсон, деб бизни ишонтиришга уринган. У сайёраларда ҳаёт пайдо бўлишини тадқиқ этиб, Ерда ҳаёт «тасодифан» юзага келган, дея хулоса қилган, чунки бунинг учун тегишли шарт-шароитлар бўлиши керак, бундай шарт-шароитлар эса ғоят камдан-кам ҳоллардагина юзага чиқади. Шу боис фан: инсон — ўткинчи ҳодиса бўлибгина қолмай, унинг ўзи ҳам тасодифийдир ва ҳеч қандай фазовий вазифа миссиясига ,эга эмас, унинг билишга интилиши эса, мия толалари тизимининг муайян хусусиятидир, дея хулоса ясайди.

Ҳозирги замон одамининг онги, айтиш мумкинки, буткул рамзийдир. Гарчанд бу рамзийликни узоқ ўтмиш шоирлари, кейинроқ эса рассомлар кашф этган бўлсалар-да, рамзий фикрлашга асосан фан тараққиёти сабабчидир. Кўҳна маданиятлар маънавий меросига эътиборни айни шундай фикрлаш тарзи жалб этди-ку, ахир! Ўтмиш асарларининг ғаройиб тимсолларида табиий ва руҳий дунёларнинг муайян ҳодисалари акс этиши кашф қилинди.

Ўйлашимизча, бундай рамзийлик мистик туйғуларимиз учун ҳам истисно эмас. Соддароқ қилиб айтганда, мистик тасаввурларимиз негизида муайян ҳақиқатлар ўз тажассумини топган. Инсон улар билан кўзга кўринмас ришталар орқали чамбарчас боғланган ва айни шу нарса унинг (жисмидан ташқари) моҳиятини белгилайди.

Динлар тарихи — маълум маънода узоқ ўтмишдан то шу кунларгача ўзгаришсиз қолаётган мана шундай рамзий тилсимлар калитини излаб топишдан иборатдир. Даврлар ўтиши билан бу тилсимларнинг мазмун-моҳияти эмас, балки уларнинг талқини, тимсолий ва ижодий тажассуми ўзгариб келган. Шунинг учун ҳам ижод, ҳатто илмий ижод доимо мистик хусусият касб этади. Унинг негизида шахсий мистик тажриба — «самовот уйғунлиги», «ойна орти дунёси» ва «ёндош оламлар»га ботиний саёҳат ва улар билан пинҳоний мулоқотлар ётадики, булар фан имкониятлари доирасидан ташқаридаги «сирли» воқеа-ҳодисалар ва кучлар ҳақидаги тасаввурларимизни кенгайтиради.

Чамаси, дин — инсоннинг физик жисмида уйғонувчи руҳий моҳиятни англаш воситаси сифатида ана шу тариқа майдонга чиққан.

Фан эса ўз ибтидосиданоқ моддий дунёни тадқиқ этишга йўналтирилган бўлиб, асрлар мобайнида диний қарашларни инкор қилишга уринади, айни вақтда унинг инсонпарварлик руҳи билан суғорилган маънавий-ахлоқий пастулот (исботсиз қабул қилиш мумкин бўлган қоида, фараз)ларини ҳам йўққа чиқариб, уларнинг ўрнини боса олувчи ҳеч нима беролмайди. Мустабид тузумлар даврида узоқ йиллар ҳукмронлик қилган моддиюнчилик таълимоти даҳрийлик, худосизлик (атеизм)нигина эмас, балки нигилизм (ҳар қандай тамойил ва қонуниятларни инкор қилиш)ни ҳам юзага чиқарди. Оқибатда ақл-идрокли одамлар, хусусан, адиблар ва файласуфлар яна ўша: «Нега дунёга келдим? Нима учун яшаяпман? Нечун изтироб чекишим керак?» — қабилидаги мангу саволларни ўртага ташладилар. Инсон бундай саволларни ўзига ўзи азал-азалдан бериб келган. Бу мураккаб масалаларга моддиюнчилик таълимоти ойдинлик киритолмагани боис башарият томонидан яратилган аксарият моддий ва маънавий қадриятлар шубҳа остига олинди. Мустабид тузум даврида одамларнинг бирдан-бир руҳий таянчи ва юпанчи бўлмиш масжидлар ва черковлар тўпдан ўққа тутилиб, бузиб ташланди, мистика ва илоҳиётга жиндек дахлдор китоблар ва ноёб қўлёзмалар ёндирилди, ҳур фикр эгалари таъқиб ва тазйиқ қилинди. Коммунистик мафкуранинг қудратли тарғибот воситалари хуружи остида одамлар қарийб ёппасига даҳрийликка юз бурдилар.

Инсонни тадқиқ этарканмиз, биз унинг руҳиятининг теран тажассумини ифодаловчи шахсиятинигина эмас, балки ана шу шахсият яшайдиган «уй» — жисминигина ўрганаётганимизни яқин-яқинлардагина пайқаб қолдик. Ваҳоланки, эндиликда унинг ички «мен»и — руҳият дунёси ўз онгини тана ўлгандан кейин ҳам сақлаб қолиши, унинг ўзга жисмоний тана ёки қобиқларга ўтиб яшай олиши ва ўзининг аввалги эврилишларига доир муфассал хотираларни асрай билиш қобилияти ҳақида кўплаб залворли далиллар тўпланган.

Мистик тажрибани амалда тасдиқлаш мумкин эмас ёки жуда қийин, аммо жами буюк динлар ана шу асосга қурилган ва афтидан, фандаги ҳамма буюк кашфиётлар ҳам ана шу негизда бунёд этилган.

Энг замонавий компьютер ва электрон-ҳисоблаш машиналари ҳам, агар инсон уни тегишли дастур билан таъминламаса, ҳеч қандай янги якуний натижаларни қўлга киритолмайди. Инсон эса одатда ўз кашфиётларини миқдорий эмас, балки ўта ҳиссий сезги савиясида яратади. Бунда изланган натижа унинг онгида чақмоқдай бирданига, якунланган ҳолда намоён бўлади. Бундай ижодий жараён ёзувчи-шоирлар, бастакорлар, рассомлар ва умуман санъаткорларга ҳам тўла таалluқли ва бу соҳа расмий фан томонидан қарийб тадқиқ этилмаган. Хўш, бу қандай жараён ўзи? У қандай кечади?

Гап шундаки, академик В. И. Вернадскийнинг таърифича, Ер юзини ҳаво қатлами, биоқобиқ, стратосфералардан ташқари «ноосфера» деб аталмиш қатлам ҳам ўраб олганки, у Ердаги тирик мавжудотни юзага келтирган ва моҳияти бизга қоронғи бўлган аллақандай «кси-майдон»дан ташкил топган. Олимларнинг тахминича, айни шу ва шунга ўхшаган қувват-ахбор майдонлари ва куч чизиқлари Коинотдан одамлар, хусусан, медиум воситачи ва руҳий мулоқотчиларга турфа-туман ахбор ва башоратлар етказиб туради. Ўта иқтидорли олимлар, адиблар ва санъаткорлар ҳам «илҳом» келган паллаларда айни шу майдонлар билан боғланиб қолишлари эҳтимолдан холи эмас.

Шунинг учун ҳам башариятнинг асотир ва ривоятларга сингиб кетган, расм-русумларда тажассумини топган мистик тажрибаси учинчи минг йиллик арафасида ўзига ниҳоятда жиддий ёндошишни тақозо этади.

Инсоннинг руҳий моҳияти — уни ҳайвонот дунёсидан ажратиб турувчи бирдан-бир илоҳий хилқатдир. Айни шу хилқат унинг онг даражасини белгилаб, одамзотнинг бу ҳудудсиз дунёга тасодифан «ташриф» буюрмаганини билдиради. Айни шу хилқат инсонни тажриба, синов, хатолик ва тўсиқларни енгиш орқали эзгулик ва ёвузликнинг моҳиятини ҳамда дунё тизимида ўзининг фаол бунёдкор кучлардан бири эканини англаб етишига омил яратади, охир-оқибат, унинг маънавий камолотини таъминлайди. Бундай комил инсонлар эса, Яратувчининг ҳамроҳи, ҳамкори, диний тилда айтганда, «дўсти»га айланади. Ўтмишда яшаб ўтган улуғ мутасаввифлар, валийлар ана шундай сиймолар эмасмиди, ахир! Бахтимизга, бундай зотлар бармоқ билан санарли бўлса-да, бизнинг давримизда ҳам йўқ эмас. Улар ҳар жабҳада, — ўзларига берилган илоҳий иқтидорлари боис, — халқимиз фаровонлиги ва жамиятимизнинг нурафшон истиқболи йўлида жонларини жабборга бериб меҳнат қилмоқдалар.

Мистиклар нуқтаи назаридан, инсон жисмида эврилувчи руҳий моҳият асло «тасодиф ўйинчоғи» эмас. Ҳар бир руҳ моддий танада яшаркан, дунё ҳақида билимлар орттирибгина қолмай, эзгу ва зарурий йўналишларда унга таъсир кўрсатишга ҳам даъват этилган. Муайян билим ва тажриба орттирган руҳий моҳият «умри тугаган» танани тарк этаркан, уларни яхлит ибтидоий «хотира» (шахсий ёхуд умумий ахбор банки — ноосфера) тармоғига қўшади, чунки Мутлақ Руҳ фақат шу тарзда, воситачи, яъни руҳий моҳият ёрдамида иш юритади. Орттирилган билим ва тажрибалар асосидаги тадриж, янги, юксакроқ даражада фаолият юритиш учун эврилиш ва сайёра миқёсидаги ишни давом эттириш мақсадидаги реинкарнация (руҳнинг бир танадан иккинчисига кўчиб ўтиши) — руҳий моҳиятнинг навбатдаги олға босган қадамидир. Агар жисмоний тана жуда эрта вафот этса ёки унинг фаоллиги бунёдкорликка эмас, бузғунчиликка йўналтирилган бўлса, руҳий моҳият ўз фаолиятини янгитдан бошлашга мажбурдир (эҳтимол, у ибтидода ўйланган режа асосида ўзини қайта қуриши учун тадриж босқичларининг янада қуйироқ поғоналарига ўтишига тўғри келар).

Мистик космологиянинг бу таҳлитдаги лойиҳаси фаннинг асосий йўналишларига асло зид эмас. Унинг негизида вақт бўйича тадрижий тараққиёт, руҳнинг ички имкониятларининг очилиши ва оддийликдан мураккаблик сари юксалиб бориш жараёнлари ётади.

Модомики башарият ўзига дунёларнинг олий тафаккур эгалари билан биргаликда Коинот миқёсидаги муқаддас вазифаларни адо этишга чорланган экан, улар ички дунёларининг бирлиги ва ҳамжиҳатлиги, яъни Ердаги жами мавжудотларга нисбатан меҳр-муҳаббат ва тинчлик-осойишталик билан боғлиқ илоҳий бурч бирдан-бир эзгулик йўли бўлиб қолади. Илло, бу масалада дунёдаги барча буюк динларнинг нуқтаи назари бир хилдир. Ва аксинча, одамларни бир-бирларидан ажратувчи, уларнинг руҳий уйғунлиги ва яратувчилигига путур етказувчи, маданий қадриятларни инқирозга юзтубан этувчи омиллар мутлоқ ёвузликка айланади.

Одамзотнинг беҳуда яшамаётгани, унинг юлдузларга, ижодий ҳамкорлик ва бунёдкорликка интилиш руҳий моҳиятининг тадрижий камол топишини таъминлаши, бугунги меҳнатлари ва ўз яқинларига билиб-билмай туҳфа этган яхшиликлари ва эзгу ҳиссиётларининг меваси келгусида ўзига янги туҳфа, янги куч ва имкониятлар бўлиб қайтиши ҳақидаги таълимотнинг ўзи ҳам эзгулик ҳисобланади.

Ҳожиакбар ШАЙХОВ,
«Сирли олам» ойномасининг бош муҳаррири, ёзувчи.

ТАШКИЛОТ ТАКЛИФ ҚИЛАДИ:

1. Офис учун мебеллар:
кабинет гарнитурлари;
1-2 тумбали столлар;
қабулхона столлари.
2. 6СТ-90 аккумуляторлар.
3. 486 DX2-80 компьютерлар.
Улар 1050 + принтерга эга бўлиб, *"WINDOWS-95"* дастури билан таъминланган.
4. "Canon"-300, 330, NP-1215 ксерокслари.
5. Телефон аппаратлари.
6. "Citizen" калкуляторлар.
7. Биллур маҳсулотлари ***(қандиллар ва вазалар).***
8. 4-5 мм.лик пахта тўқиш симлари.
9. Пахта учун бандажлар.
10. Кенг турдаги канцелярия маҳсулотлари.
11. Эронда ишлаб чиқарилган одеяллар.

Мурожаат учун телефонлар:
72-98-17, 79-47-74.

Манзилимиз:
Тошкент шаҳри,
Халқлар дўстлиги кўчаси, 100,
Собир Раҳимов метросидан чиқилганда, 12 қаватли бинонинг, 9-қавати.

Меҳр-оқибатни асрайлик

БИР ҚОРИНДАН ТУШГАН... БЕГОНАЛАР

Тўрт йилдан бери ака-сингил Алихўжаев Ўткир билан Алихўжаева Мағзуманинг бир-бирини кўргани кўзи, отгани ўқи йўқ. Бир қориндан тушган жигарлар бугун бир дастурхон атрофида ўтиришни ўзларига ор билишади.

Энг ёмони, улар бир-бири ҳақида шундай «чиройли» гаплар гапиришадики, эшитган одамнинг сира ақли бовар қилмайди. Қариндош-уруғлар ҳам иккига бўлиниб олишган. Яхшиямки, 77 ёшли Муҳаббат аянинг қулоғи оғир. Бўлар-бўлмас гапларни эшитавермайди. Акс ҳолда фарзандлари ўртасидаги бемаъни можаролардан...

Тошкент шаҳар, Шайхонтоҳур тумани Хизматчи кўчасида жойлашган, бугун ари уясидек тўзғиб ётган 89-хонадонда бир пайтлар Раҳматулла ота яшарди. У биринчи хотинидан фарзанд кўрмагач, Муҳаббат аяга уйланади. 17—18 сотих келадиган ҳовлини уч қисмга бўлиб, бир қисмини ўзининг номига, қолган икки қисмини эса биринчи хотини билан асраб олган қизи (Хошимова Қумри)нинг номига (1956 йили) қонуний равишда расмийлаштиради. Иккинчи фарзанди — Мағзумани ҳам биринчи хотинининг тарбиясига беради. Уч оила бир ҳовлида аҳил-иноқ яшашади. Бу тинч-тотувлик отанинг вафотидан кейин ҳам давом этган. Вақт-соати битиб, биринчи хотини ҳам вафот этгану, у боқиб катта қилган қиз — Мағзума 1992 йил январида ҳовлининг унга тегишли қисмини қонун бўйича ўзининг номига ўтказиб олган. Йил охирига келиб, аниқроғи, 18 ноябрда Қумри Ҳошимова турмушга чиқиб, бола-чақали бўлиб кетгани боис ҳовлининг ўзига тегишли бўлган, лекин ҳеч ким яшамаётганлиги учун бўш турган бўлагини Мағзумага ҳадя қилиб беради, ҳамма бало ана шундан бошланади. Шу туфайли тўрт йилдан бери ака-сингил бир-бирига душман, судма-суд югуриб юришибди.

Тошкент шаҳар ва Шайхонтоҳур тумани судларида 4—5 марта суд бўлиб ўтди. Ҳали аканинг, ҳали сингилнинг фойдасига ажрим чиқарилди. Бу орада Қумри ая мен ўзимга қарашли ерни Мағзумага асло совға қилганим йўқ, у менинг саводсизлигимдан фойдаланиб, қандайдир бир қоғозга қўл қўйдириб олган, дея судга ариза берди. Иш яна қайтадан кўрилиб, 1994 йил 29 июнда аканинг фойдасига ҳал бўлган эди, сингил дод-вой билан яна аризабозликка тушди. Тошкент шаҳар судининг фуқаролик ишлари бўйича судлов коллегияси Шайхонтоҳур туман суди томонидан аканинг фойдасига чиқарилган ажрим ҳақидаги қарорни рад этди. Ҳозир ака-сингил бирбирига қарши қоғозлар тўплаб, ариза ёзиб, югуриб юришибди. Айтишларича, яқин кунларда яна суд бўлармиш. Ҳуллас, яна неча марта суд бўлиб, ким фойда кўради, ким зарар, олдиндан бир нарса дейиш қийин. Биз бу жараёнларга аралашмоқчи эмасмиз. Қонуний тарзда ҳалоллик билан адолатли ҳукм чиқариш ҳуқуқ органлари эътиборига ҳавола. Биз масаланинг маънавий томони — туғишганлар амал қилмаётган одамгарчилик ҳақида фикр юритмоқчимиз.

Ўткир аканинг аризаси билан илк бор танишганимда, ака-сингилнинг алоҳида-алоҳида турар-жойи бўлиб, улар бўш турган жой учун талашаётганини тасаввур ҳам қилолмадим. Нотўғри хаёл қилдиммми, деб шикоятни қайта-қайта ўқиб чиқдим. Уларнинг уйларига бордим, ўзлари, қариндош-уруғлари, қўни-қўшнилари билан суҳбатлашдим. Ҳар қайсиси ўзича ҳақ, ўзгани тингламайди.

Ўткир ака ақлини танибдики, меҳнатни билади. Ювош, камгап вазмин одам. Трамвай депосида ҳайдовчи бўлиб ишлайди. Рўзғори ҳам юпунгина. Бир ўзи ишлаб топган маоши эвазига ўн жонни боқади. Унга алам қилган жойи шундаки, синглиси ҳе йўқ, бе йўқ, ҳовлининг уч қисмини ҳам қандайдир йўллар билан ўзига ўтказиб олганмиш. Уйнинг ҳужжатларини ҳам бермаётган экан: «Қизларимни ишга киритиш, набираларимни пропискадан ўтказиш керак, «домовой» Мағзумада. Битта ўзи-ю, битта ўғлига етарли ҳовли-жойи, «дом» и бўлса, яна нима керак унга, билмадим. Инсофга келай демайди, ҳаммамиздан юз ўгирган. Биз-ку майли-я, онамда нима гуноҳ? Ўз туққан онасини билмаса, хабар олмаса. Жанжал-тўполонлар жонимга тегиб кетди. Кўча-кўйда бош кўтариб юришга ҳам уялиб қолдим» — дейди у киши.

Мағзуманинг далиллари ҳам кўп: «Мени отамнинг биринчи хотини Бўри онам чақалоқлигимдан боққан. Ўз онам, ҳатто, никоҳ тўйимда ҳам қатнашмаган. Тошкент тўқимачилик институтини битирганимдан сўнг «Малика» трикотаж корхонасида 19 йил ишлаб чиқариш цехи бошлиғи бўлиб ишладим. Ака-ука, опа-сингилларимга қўлимдан келганча ёрдамлашдим. Бундан 13 йил аввал Бўри онам ўлди-ю, азобда қолдим, мени чиқиштиришмасдан, турткилай бошлашди. Устимдан иғво-хатлар ёзишди. Шундан сўнг 1991 йилнинг 16 сентябрида Бўри онамга мерос уй-жойни ўз номимга расмийлаштириш учун туман судига ариза бердим. Талабим қондирилди. 1992 йили Қумри Ҳошимова ҳам ўз улушини менга совға қилди-ю, қолдим балога. Кейин эса Мағзума мени алдаб, совға қилиш ҳақидаги қарорга қўл қўйдириб олган деб гап тарқатибди, судга қайтадан ариза берибди. Шулар сабаб икки ўртада эримдан ажрадим, иккинчи гуруҳ ногиронимaн. Келиним ҳам шуларнинг дастидан ота-онасиникига кетиб қолди. Ҳовлининг ҳаммасини ўзига ўтказиб олган, «домовой» ва бошқа ҳужжатлар ҳам Мағзумада деб сизни алдашибди. Ҳаммаси ўзларида. Қумрига тегишли ерни тенг бўлиб олайлик десам, унашмаяпти. Энди мен ҳам чекинмайман».

Бор гап шу. Ёруғ дунёдан насибамиз узилган куни, бойлик, мол-дунё, хазина ортимизда қолади. Инсондан яхши ном қолсин. Инсоф билан айтганда, Мағзуманинг ўрнида бўлганимда акани сингилдан жудо қилаётган ўша бир парча ерни жўжабирдай жон Ўткир акага топширардим...

Гулчеҳра ЙЎЛДОШЕВА,
«Халқ сўзи» мухбири.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Анвар ЖЎРАБОЕВ.

БЎЛИМЛАР:
Парламент 33-57-34;
Хатлар 33-07-48;
Қишлоқ хўжалиги 36-07-94;
Иқтисодиёт 36-36-65;
Маънавият 36-35-60;
Ахборот 36-29-89;
Тунги муҳарририят 33-10-28.

· МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.

Навбатчи муҳаррир— К. Рихсиев.
Навбатчи — Ш. Мутаҳҳархон ўғли.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001 Буюртма Г. — 020. 51671 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2 **Босишга топшириш вақти—21.00 Босишга топширилди — 21.30.**

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.

1 2 3 4 5 6